

Text of speech by Supreme National Security Council Secretary Hassan Rohani to the Supreme Cultural Revolution Council; place and date not given: "Beyond the Challenges Facing Iran and the IAEA Concerning the Nuclear Dossier" Rahbord (in Persian), 30 September 2005, pp 7-38.

What makes the nuclear discussion sensitive is that the nuclear technologies and technologies related to the [nuclear] fuel cycle are particularly sensitive technologies. This is because having fuel cycle capability almost means that the country that possesses this capability is able to produce nuclear weapons, should that country have the political will to do so. This means that a country that possesses fuel cycle technology can enrich uranium, and the country that can enrich uranium to about 3.5 percent will also have the capability to enrich it to about 90 percent. It is for this reason that today the international circles are discussing this capability with an extraordinary degree of sensitivity.

They would view a country that possesses this capability with concern and a sensitive eye. The usual practice is to put pressure on a country that is standing on the threshold of this technology. That is to say, if a country does in fact fully develop this technology, it would be very difficult, if not impossible, to continue the pressure. A country that is nowhere near this capability is not put under pressure. However, the countries that are standing on the threshold of having this technology are put under a tremendous amount of pressure to force them to stop their activities and do not move toward achieving this capability. It is at this point that the pressures are redoubled.

The Islamic Republic of Iran 15 or 16 years ago -- that is, in 1366 [1987-1988] or 1367 [1988-1989] -- started to pursue fuel cycle technology. We pursued this technology because we always wanted to make use of nuclear energy, wanted to have nuclear power plants, and wanted to be able to produce the needed fuel for those plants ourselves.

We tried very hard to purchase the technology and nuclear fuel cycle capabilities from other countries. In those years, we mostly went to the Soviet Union and China to buy technology, but no country agreed to give us that technology.

Countries have a natural right to possess the fuel cycle, but because of the capabilities that accompany such a technology, they avoided giving it to us. Thus, we started our efforts to obtain this capability through different means. We started our activities inside the country, things that we had to do to develop a national capability in this area. We also started to go to the black market and contact different individuals and networks. We took steps inside the country to address this issue and built up some capabilities through different means.

In more recent years, that is to say since 1378 [1999-2000], a decision was made to become more active and upgrade our capabilities. To this end, we redoubled our efforts in the country and granted the [Iranian] Atomic Energy Agency authorities that it did not have before. That is to say, we gave the agency a freer hand with new credits and a more liberal spending procedure, new facilities, and special regulations. This allowed them to become more active, without being forced to go through bureaucratic and regulatory labyrinths. It was after these activities that the uproar started in the Western media in the summer of 1381 [2002-2003], which argued that Iran is in the process of building an atomic bomb.

You may remember that this uproar started in Mordad 1381 [July-August 2002]. Reacting to this outcry in the Western media, the International Atomic Energy Agency (IAEA) asked Iran questions about this matter to determine whether Iran's actions were legal, to see if these activities were secret or open, to see if Iran had violated the terms of the NPT or if it had done anything against the rules.

You also may remember that after this great uproar in the international media, ElBaradei visited Iran in the winter of 1381. During that visit, he also visited Natanz. After that visit, the argument was put forward that Iran's case must be sent to the IAEA

Board of Governors. Because the Americans at that time were determined to attack Iraq, they temporarily ceased to pursue the matter and put this issue on the back burner. But even under those conditions, the debate continued in the United States: Should they attack Iran first or Iraq? In the end, they decided to attack Iraq. So, America was getting ready to invade Iraq in Bahman [January-February] it appeared completely ready for action in Esfand [February-March], and began its attack on the last day of the month of Esfand [19 March].

Naturally, because of the issue of Iraq and the invasion of that country, the arguments over the Iranian issue subsided during the months of Farvardin and Ordibehesht [March-May]. Nevertheless, starting in Khordad [May-June], when America's victory in Iraq became evident and, as they themselves said, they succeeded in occupying Iraq -- and the resistance that we see today and the kind of pressure currently on the American troops had not materialized yet -- they revisited this issue. They started to think that conditions were right for them to raise the issue of Iran at the meeting of the IAEA Board of Governors and to pave the way for sending the case to the UN Security Council. The idea was to plan sanctions or even military operations against Iran, or at least put political and economic pressure on this country.

It was for this reason that Iran's case, for the first time, was officially addressed in the meeting of the IAEA Board of Governors in Khordad 1382 [May-June 2003]. Of course, no resolutions were issued at that meeting. The director general of the International Atomic Energy Agency (IAEA), Mohamed ElBaradei, presented his report, and the chairman of that meeting summarized the discussions by way of a statement, which was not a particularly good summary. It was then that we felt a threat, a sense of danger in the country. We thought that we might be facing a plot against Iran and that we might encounter some problems.

Until that time, the Iranian Atomic Energy Agency was the authority that was basically handling all political and technical issues concerning this case. That is to say,

the Iranian Atomic Energy Agency was the authority that, with president's approval, used to appoint the Islamic Republic of Iran's representative to Vienna to deal with the IAEA. Therefore, the Iranian Atomic Energy Agency handled both the political and technical aspects of the issue. Of course, the Foreign Ministry also provided support at different junctures. Nonetheless, it was felt that this issue must be addressed at a higher level. Therefore, the Supreme National Security Council came to discuss the issue for the first time to determine our course of action. We held several meetings until we got closer to the next meeting of the IAEA Board of Governors, which was in September (Shahrivar 1382). Strong differences emerged between the Iranian Atomic Energy Agency and the Foreign Ministry over how to handle this issue. The Iranian Atomic Energy Agency argued that Iran's nuclear case was not an important issue and that we could successfully solve the problem at the Board of Governors' meeting. The Foreign Ministry, on the other hand, issued a strong warning that this case might have a very difficult road ahead. These two bodies, in fact, held exactly opposite views.

In the meetings that we held in the Secretariat of the Supreme National Security Council, it was very clear that we were dealing with differences of opinion. It was at this point that we engaged in a public argument in the country about what to do regarding the Additional Protocol. If you remember, we had huge outcries in the country: should we accept the protocol or shouldn't we? Is accepting the protocol a necessity or an act of treason? The reason was that ElBaradei (the head of the IAEA) stated in his report, which was prepared for the September meeting and which was made public, declared that he would not be able to determine the truth of Iran's claims or carry out a verification, unless Iran accepted the Additional Protocol.

At the September [2003] meeting, the IAEA Board of Governors approved a strongly worded resolution against Iran based on consensus (without taking a vote). Of course, at that time, we were a member of the IAEA Board of Governors, too. The statement was prepared in such a way that it took us to the doorstep of the UN Security Council. It was very clear that this statement was a very carefully contemplated move

that was planned behind closed doors to take us to the UN Security Council. It was under these conditions that a new discussion started in this country: What were we supposed to do under these circumstances?! One assumption was that we would end up going to the UN Security Council. Another argued that the problem could be solved somehow. At that juncture, when we reviewed the matter from a technical and legal point of view -- by then we had created a committee in the Secretariat of the Supreme National Security Council that included ministers whose ministries were involved in this matter, and we held lengthy discussions -- we concluded that even if we fully cooperate with the IAEA to address all the concerns raised in their resolution, we still would be sent to the UN Security Council come November (Azar 1382). Therefore, we had to find other solutions to cooperate with the IAEA and not to go to the UN Security Council. The issue was not to guarantee that we would never go to the UN Security Council. Instead, the issue was that, at that time, the United States was at the height of its pride and our country also was not yet ready to go to the UN Security Council, so the issue was for the case not to be referred to the UN Security Council. At the same time, we had not yet tried all the ways available to us. We had not tried to see if we could solve the problem through other means. Therefore, we held numerous meetings and reviewed the issue from different perspectives and at different levels.

At the present time, too, we discuss and make decisions about the nuclear issue at four different levels. One is the technical level, considering the technical aspects of the issue. This is headed by a Foreign Ministry executive, and all of the relevant departments participate in these discussions. Technical discussions also take place at a higher level, during the meetings of the Supreme National Security Council Secretariat. The third level is a ministerial committee that also meets in the Supreme National Security Council Secretariat. The fourth is at the level of the heads of the ruling system. All of the major fundamental decisions are made there.

In the meeting of the heads of the ruling system, the issue was raised that, according to the September resolution of the IAEA Board of Governors, we were to

present the IAEA with a complete report on our nuclear activities in previous years. The main discussion was this: Would presenting a complete picture of our past nuclear activities solve the problem? If we presented a complete picture, that picture itself could take us to the UN Security Council. If we did not present a complete picture, this would have been considered a violation of the resolution, and we would go to the UN Security Council on the grounds that we had violated the resolution. Therefore, no matter which option we chose, it was argued, our case would end up at the UN Security Council. Thus, we had a discussion at the lower, technical level: Should we start cooperating with the Europeans in this regard, and would such cooperation be effective? Some believed that cooperation with Europe would not have any effect on the situation, because Europe is not independent and the United States is determined to take us to the UN Security Council; so, they argued, Europe would not be able to do anything. There also were those who believed that cooperation with Europe could bear fruit. All these arguments were presented to the heads of the ruling system at their meeting.

You should also keep in mind that the three European countries sent a letter to the Iranian Government in the summer of 1382 and proposed a plan to deal with Iran's nuclear case. Of course, they raised different issues in that letter. One was that Iran should abandon its fuel cycle program. The Russian Government sent a similar letter to the Iranian Government. They also said Iran should abandon its fuel cycle program. So the issue was now this: Should we invite the three European ministers to visit Tehran? Those who opposed inviting the ministers to visit Tehran did so essentially from two different perspectives. Some argued that discussions with Europe would be fruitless, that the Europeans would not be able to do anything in front of the United States, even if they wanted to do something. There were others who believed that the Europeans, if we invited them to come to Iran, would not accept our invitation. Their reason was that three important European ministers had never joined together before to visit a non-European country on any mission and that such a thing was practically impossible. Our Foreign Ministry also believed that, even from a ceremonial point of view, this could not

be done. That is to say, even if we invited the three ministers to visit Tehran, they would not come. Nevertheless, it was decided during that meeting that we should invite those ministers to visit Tehran. If they declined, we would hold the meeting in one of the European countries. This discussion coincided with another discussion about the need for one person to take charge of the nuclear case and have all departments operate under his supervision. All of the participants in the meeting of the heads of the ruling system decided that I should take charge of this case.

It was at that time that we invited the three [European foreign] ministers [to visit Tehran]. The objective was to find a way to present a complete picture of our past nuclear activities, without being sent to the UN Security Council. If we did not make our past activities public, the IAEA would clearly take that as a sign of noncooperation. Most of the activities that we had not reported to the IAEA had already been reported to the IAEA by other countries that had worked with us and that were party to those activities, such as China. We had certain projects with China in the past that, according to the regulations, we had to report to the IAEA and had not done so. The Chinese, on the other hand, told us that they had reported all of those activities to the IAEA. In addition, we had purchased some equipment from the Russians, and they too, had reported all of it to the IAEA. It also became evident that the IAEA knew about some secret tests we had conducted a number of years earlier. For instance, we had conducted a test in Tehran. The person in charge of that project was a university professor. One of his students that year had written a dissertation, and several copies were made of that dissertation. The IAEA had accidentally taken possession of a copy of that dissertation, and we did not know anything know about it. It was only sometime later that the IAEA produced a copy of that dissertation and said: You have conducted that test. Or, for example, in another case that we thought nobody knew anything about, one of the scholars who participated in that project wrote a scientific paper about it and had it published in an international journal. The IAEA had a copy of that paper. Therefore, the IAEA was fully informed about most of the cases we thought were unknown to them.

Moreover, in one instance -- a test that we carried out 10 or 12 years ago -- as we prepared to submit the report on our past activities to the IAEA, one of the IAEA officials told our people that we should be sure to include that test in our report! In fact, he wanted to tell us that they knew all about it!

My basic discussion with the three European ministers was that if we presented a full picture of our nuclear program, according to the regulations, what would the Americans do, given that the Americans insist on taking us to the UN Security Council? If they were going to promise to resist the American pressure, we thought, we would cooperate. But if they were not going to resist, then we would choose a different path.

When we invited the three ministers, they all declared themselves ready to come to Iran, but they said that first the directors general of their respective foreign ministries must come to Iran on an unofficial visit to conduct technical negotiations to see if there was a way for us to move ahead or not. The directors general from the three European countries came to Tehran and talked with the experts from the Foreign Ministry and myself. In the end, the three foreign ministers decided to visit Tehran. Of course, until the last minute before the actual visit took place, we had not agreed on the final text of the accord. But they came to Tehran anyway. The working groups had first discussed the important issues but had failed to solve the problems. Therefore, inevitably, the issues were raised in the discussions between the three ministers and me. That meeting was very long. It started in the morning and lasted until about 1500, when we finally reached an agreement.

At that meeting, the Europeans promised us that if we presented a complete picture of the country's nuclear activities to the IAEA, as the resolution called for, they would resist the American pressure to take us to the UN Security Council and would not allow that to happen. Of course, we might have been operating under unique conditions. The Americans were at the height of their pride and victory in Iraq, and the Europeans did not want to see that case go to the UN Security Council and cause

another crisis in the region. There, they promised us that they would resist and would not allow that case to go to the UN Security Council. As a result, we presented the IAEA with a complete picture of our nuclear activities and also announced that we would sign the Additional Protocol. Of course, all the agreements that we made with the Europeans were agreements that the system had embraced beforehand. That is to say, even if we did not reach an agreement with the Europeans, we still would have unilaterally declared that we would sign the Additional Protocol. We would present the IAEA with a complete picture of our nuclear activities, and we would declare that we would suspend parts of our fuel cycle program. That is to say, decisions had been made beforehand that we would unilaterally take those steps even in the absence of an agreement with the three [European] countries. Nevertheless, we made a deal. The deal was for us to take those steps in exchange for some commitments by the Europeans.

The most important promise that they made to us was that they would stand firm against attempts to take this case to the UN Security Council and work to solve the problem within the framework of the IAEA. The Europeans upheld that commitment at the November meeting [of the IAEA Board of Governors]. Even though the Americans, backed by Australia, South Korea, and Japan, insisted on sending the case to the UN Security Council, the three European countries stood firm and did not allow the American proposal to go forward. This was a noteworthy development. The Russians even told us that this was an interesting scene in political history that we were witnessing, the United Kingdom going against the United States. We had not seen anything like that before, and it was beautiful to see. We put the November meeting behind us, but later we had some problems with our confidence-building measures with the Europeans.

I should add here that at that juncture, we did not know anything about the behind-the-scenes American and UK negotiations with Libya. We also did not know that Libya had purchased equipment from the same middleman we had used to purchase some equipment. We had mentioned that middleman and the list of equipment we had

purchased from him in a separate and private document that we had submitted to ElBaradei as an attachment to the complete dossier of Iran's nuclear activities that we had prepared for and submitted to the IAEA. The information about that middleman and the places where the transactions had taken place -- the things that the IAEA told us about -- was the same information that the Libyans had given to the British and the Americans. The Libyans told everything, from A to Z, to the British and the Americans. They gave everything, all the equipment that they had purchased from that dealer and others, to the Americans and did everything that the Americans and the British asked them to do. With regard to Middle East peace, Israel, cutting ties with the Palestinians, and stopping their financial support of the Palestinian groups, and so forth, they did what the Americans and the British wanted. In fact, whatever they wanted, they took from Libya. Therefore, when they talk about the Libyan model, it is not that they only want to collect the centrifuges, put them on a boat, and ship them to Washington. Instead, the Libyan model means a move toward recognizing Israel, cutting ties with all the liberation movements in the world, and everything else that Al-Qadhafi promised; this is the "Libyan model." You now see that Libya has completely embraced the Middle East peace process. It supports the Middle East peace process to the point of cutting all ties with the Palestinian combatants and ceasing all aid. In fact, it has made a 180-degree turn.

In any case, through the information they received from Libya, they found out that there might have been things that we had obtained from that middleman/dealer that we had not reported. We had mentioned all of the equipments that purchased from that dealer, except one case that had to do with P2 [centrifuge]. We had not mentioned anything about that, and because they had found that dealer through Libya, they had sufficient information about all transactions. They asked us if we had purchased plans for a P2 [centrifuge]. It became evident to us that they knew about that transaction. Of course, we did intend to disclose that transaction in future communications, but in any case, they saw that as a violation.

Question by a member of the Supreme Cultural Revolution Council (SCRC):

[Unidentified SCRC member] Dr Rohani, what is a P2?

[Rohani] A P2 is a more advanced centrifuge; it is more advanced than a P1.

Question by a member of the Supreme Cultural Revolution Council (SCRC):

[Unidentified SCRC member] What is a centrifuge?

[Rohani] A centrifuge is a piece of equipment; UF6 gas is fed into a centrifuge and is enriched.

Question by a member of the Supreme Cultural Revolution Council (SCRC):

[Unidentified SCRC member] What is UF6 gas?

[Rohani] UF6 gas is the hexafluoride gas, which is the primary material for enrichment using a centrifuge. It is, in fact, what the centrifuge feeds on.

Question by a member of the Supreme Cultural Revolution Council (SCRC):

[Unidentified SCRC member] What is enrichment?

[Rohani] Natural uranium (also UF6 that comes in the form of gas) comprises the isotopes U238, U234, and U235. Isotope U235 comprise less than 1 percent. Isotope U238 accounts for more than 99 percent, and isotopes U234 and U235 combined are less than 1 percent (.7 percent). Through the enrichment process, we increase the U235 concentration to 3.5 percent. Separation takes place in a centrifuge through high-speed spinning, 60,000 rotations per minute; about 1,000 rotations per second. Because of its high-speed rotation, it cannot stay stationary. It stays afloat through a magnet on top and rotates in oil with the aid of a needle at the bottom [sic]. Altogether, it has a complex technical structure based on advanced technology. Of course, the P1 belongs to a generation that was used in the 1960s in the world. After that, the newer P1 and P2

generations came in use. What we have in our possession is the P1 model. As for the P2, we are doing some research; we are doing things at the research level.

In any case, the P2 issue undermined the confidence-building process that we were engaged in with the Europeans; it was a serious blow to that process. From the very beginning, the Americans were telling the Europeans: The Iranians are lying, the Iranians have not told you everything, and the Iranians have only revealed part of their program. The Europeans in turn were saying: We trust them. The discovery of the P2 affair angered the Europeans. They came to doubt us: Had we received other equipment, besides the plan for the P2, that we had not informed them about? For instance, they were asking us if we also had received plans for making the bomb. They were asking us because Libya had bought the plan for making the bomb. They were saying: Libya has purchased the plans for the bomb from the same dealer that you dealt with, so how is it that you bought a P2 and P1, but not the plans for making the bomb?! Of course, this dealer is now in prison in Malaysia.

All in all, because of the problems that the Libyan affair created for us, our situation became more difficult. Nevertheless, in spite of all these problems, we managed to reach a good agreement with the Europeans in the subsequent stages. The agreement was that we would somewhat expand the scope of our suspension. In return, they would remove our case from the IAEA agenda. We reached that agreement in Brussels in February 2004. After the experts agreed on the details of the accord and the three [European] ministers signed the agreement and sent it to us, the Americans put a great pressure on the Europeans and ultimately forced them to retreat from their commitments. We first heard about this great American pressure from political channels. Later, the issue became public and appeared in the European press. According to these press reports, Bush called Blair to criticize the three European countries for signing that agreement with Iran.

We suspended enrichment activities to the limits required by the resolution, but not more than that. They also had committed themselves to removing Iran's case from the IAEA agenda at the June meeting of the IAEA Board of Governors. In any case, because of the opposition by the United States, the outcry by other parties, and the start of the activities in Esfahan, this did not come to pass. As a result, we ended our suspension and resumed our part-making and assembling activities. The resumption of these activities created a tense political atmosphere against us.

Another development was that the Europeans gradually reached the conclusion that we had not accepted suspension in the areas where we had technical problems. We only agreed to suspend activities in those areas where we did not have technical problems. This is what they are saying now in their negotiations. We completed the Esfahan project, which is the UCF where yellowcake is converted into UF4 and UF6 during suspension. While we were talking with the Europeans in Tehran, we were installing equipment in parts of the facility in Esfahan, but we still had a long way to go to complete the project. In fact, by creating a calm environment, we were able to complete the work in Esfahan. Today, we can convert yellowcake into UF4 and UF6, and this is a very important matter.

In fact, UF6 is what the centrifuges feed on; it is the feed material for centrifuges. Therefore, it was important for us to conclude that process.

During this past year, we have made relatively good progress from a legal standpoint in this case. All of the differences that existed between the IAEA and us are solved, for the most part. The things they were accusing us of doing secretly -- one was the issue of conversion, that, for instance, we had converted yellowcake into UF4 or UF4 into UF6. We have now concluded this issue of conversion and have finally solved this problem with the IAEA. The issue of lasers also was an important discussion concerning equipment that we had purchased from Russia and China and had not reported to the IAEA (although from the standpoint of regulations, it was not mandatory for us to

report them to the IAEA). Anyway, we have managed to solve this issue with the IAEA, as well.

Nevertheless, a few more issues remain, some of which we did not know anything about even when we were talking with the three [European foreign] ministers in Tehran. One is the high degree of contamination in our country. We did not know that we have signs of having a high degree of contamination in this country. By contamination, I mean we have traces of uranium that has been enriched more than 50% in our facilities. Having uranium that has been enriched more than 20% means a country is trying to build weapons. One does not have to enrich uranium more than 20% to use as fuel at a nuclear power plant, so enrichment of less than 20 percent is justifiable. But when enrichment reaches 25, 50, or 60%, it means the objective of enrichment is to build nuclear weapons. When the [IAEA] inspectors inspected our facilities, they found traces of highly enriched uranium. They have special handkerchiefs [as published] that they rub over suspect areas and then take to the lab and examine. Test results show what activities have taken place in that location. The test even shows when the activities were carried out. When they took samples in the summer of 1382 and tested those samples, they said they found contamination, traces of 70% and 80% enriched uranium. This caused a new uproar. We were taken aback, too, because we did not know what caused this contamination. The only thing we were sure of was that we were not responsible for it. Some people in Iran even argued that the IAEA inspectors, influenced by the United States, brought contaminated handkerchiefs to Iran and presented them as evidence of contamination here. It later became clear that some of the centrifuges that we had purchased from the dealer were used. These centrifuges had been used by a third country to enrich uranium, and, naturally, pieces had been contaminated.

Question by a member of the Supreme Cultural Revolution Council (SCRC):

[Unidentified SCRC member] Has the IAEA accepted that we were not responsible for that contamination?

[Rohani] One of the problems that we currently have with the IAEA concerns this very issue, the issue of contamination. We still have not been able to solve this problem completely to the satisfaction of the IAEA. That is to say, the IAEA is still not sure whether the contamination only involves the pieces that we purchased abroad. They also have other doubts. They say that after the collapse of the former Soviet Union, we may have purchased some enriched uranium from them and brought that enriched uranium to Iran. When they discover contamination, the tests they carry out show which country the uranium came from. According to the IAEA, the material responsible for the contamination they found in Iran came from the former Soviet Union. They think that we purchased this equipment from a third country, Pakistan. Of course, we have not named any specific countries, because we purchased the equipment through a middleman/dealer. The Pakistanis say they have never imported any material from the former Soviet Union. With regard to the 36% enriched uranium they found traces of in Iran, they say that it is because of the reprocessing of the uranium used at the power plant. Of course, we have gotten close to finally solving this issue with the IAEA. The IAEA now intends to go to the Pakistani enrichment facilities and take samples there or to take some Pakistani equipment to Vienna for testing. This has led to a problem between the IAEA and Pakistan over this issue.

Another issue is the P2 issue, which we had not disclosed to the IAEA. This issue is not over yet. They want to know how and when we purchased the plans for the P2, what else we have bought, and where the operational facilities were. We told them that P2-related operations were conducted at a small private sector facility, which was the only active site. They still have not accepted this argument. They say: You paid so much money for these designs, only to give them to a private individual to work on in his small, privately owned workshop?! So, they tell us: You carry out your main activities at another site. In any case, we have some remaining differences in this area. It should become clear to them that the truth of the matter is exactly what we have said.

Question by a member of the Supreme Cultural Revolution Council (SCRC):

[Unidentified SCRC member] Do you mean to say that we have lied about this?

[Rohani] No, we have not lied. In all cases, we have told them the truth. But in some cases, we may not have disclosed information in a timely manner.

At any rate, the legal matters in most cases have been settled. A few cases remain, but in those cases, too, we have gotten closer to a final solution. We hope ElBaradei will state in his upcoming report that Iran has taken all the necessary steps regarding the contamination issue and that it is the third country that should cooperate with the IAEA. As for the P2, we hope he will say that most of the problems have been resolved. In any case, our situation, from a legal standpoint, is good. A year is not a very long time. Usually when a country faces problems such as these in an international organization, it takes several years for the problems to be adequately addressed. We have made relatively good progress. That is, the IAEA, the Foreign Ministry, and all the officials involved in the case have done a truly good job. We have made good progress in this area.

As far as technology is concerned, we are in better shape than we were last year. Last year, we were at the beginning of this project. For instance, we did not even have the primary material needed to enrich uranium, if we intended to do so. We had purchased a small quantity of primary material (UF₆) from abroad, which would have been enough for a few months. But today the Esfahan facility has become operational, and we have made good progress in this area from a technical point of view. We are also in a good situation as far as building parts and assembly is concerned. That is to say, we have produced many parts during the last year. Of course, these activities are no longer secret and take place under IAEA supervision. The IAEA knows how many parts we have produced, what we have assembled, and how many centrifuges we have readied.

With regard to the number of centrifuges, our situation is relatively good. When we wanted to negotiate with the Europeans last year, we had something like 150 centrifuges, but today we have about 500 centrifuges that are ready and operational. We

could increase that number to 1,000. We would not have any problems, should we decide to do so. We have made good progress in this area.

Now we have reached a very sensitive point again. We are at a sensitive juncture. It is sensitive because the Americans are telling the Europeans that the Europeans have been deceived. They say we deceived them Europeans because Iran has solved all its technical problems over the past year. They argue that if they had stopped Iran's activities last year, Iran would not have produced and assembled so many pieces and would not have this many centrifuges today. They say that last year the Iranians did not have primary material (UF₆), while today they produce this material at Esfahan. Therefore, they say Iran took advantage of that opportunity, that year, to reach production. In fact, they say that Iran has been able to push its program forward in a relatively satisfactory manner and that the Europeans have come up short.

Therefore, we have reached the point where everybody knows that, if we decide to end the suspension, we will be able to have 3.5% enriched uranium within a few months time. Now, the pressure has increased on us. They are pressuring Iran to broaden the scope of its suspension, and they included that demand in the recent September resolution. They also forced the IAEA to produce a comprehensive two-year report and present it to the November meeting of the IAEA Board of Governors. The IAEA reports are quarterly. If they report on Iran's activities during the last 3 months, it would be a very positive report. There would be nothing negative in it. But when they say that the report should cover Iran's nuclear activities during the last two years, all of the negative things and the problems of the last year will be reiterated. Therefore, the upcoming IAEA report to the IAEA Board of Governors will reiterate all of the previous violations, what Iran has done wrong in the past, how many false statements it has made, and what it has tried to hide. The upcoming report will include all of these things.

The reason behind this is that the Americans are determined to refer this case to the UN Security Council. This is why they have increased their pressure on the

Europeans. Furthermore, Europe today is a little different from the Europe of last year. Europe [referring to the European Union] consisted of 15 countries last year. The situation was a little better then. There were only three or four countries in the European Union that cooperated closely with the United States. Now, ten new countries have joined the Union, and most of these countries are pro-American. Therefore, the United States now has greater influence over the European Union. There were great discussions in the European Union in recent weeks over the package that the three European countries want to present to Iran. These countries [the new EU members] repeated the United States' old arguments, saying: Iran has violated their agreements and now you want to reward them? They argue that Iran has violated its agreements and should go to the UN Security Council. The three European countries responded that they will go ahead and work with Iran alone, if they have to, without support from those EU members. Therefore, the situation is somewhat different than last year. Meanwhile, the American pressure on the Europeans has strengthened.

Perhaps some of the European concerns have also been put to rest. That is to say, at the beginning, they thought that if we went to the UN Security Council, we would have a new crisis and war in the region, that the Americans would invade Iran. However, today the possibility that we will have a war if we go to the UN Security Council seems remote. That is to say, it is unlikely that the Americans want to have another crisis in the region because of the many problems and difficulties that they are currently having in Iraq. Therefore, the conditions are somewhat different. Today the Europeans are not as concerned about us not going to the UN Security Council as they were last year. Of course, they still do not want us to go to the UN Security Council. In the UN Security Council, if the case is sent there, the Americans would have the upper hand and the Europeans would play a smaller role. Meanwhile, the Europeans fear that the Americans, through increasing pressure and over time, might be able to break the regime in Iran, and this would not be to their advantage. It is not in their interest to see a pro-American system in Iran. They also do not want the increasing pressure to force the

Islamic Republic of Iran ultimately into complete cooperation with the United States; this would not be in the European interest, either. As the conditions are today, the Europeans have good relations with us. If the conditions change, those relations might weaken.

Overall, our going to the UN Security Council would not be in the best interest of the Europeans. Nonetheless, when it comes to the fuel cycle, the Europeans are as determined to see us not have it, as the United States. Of course, there is a basic difference here between the Europeans and the United States. The difference is that the United States is bent on taking us to the UN Security Council and solving all its problems with us there. That is, the nuclear case would serve as a pretext to take us to the UN Security Council, but we would not come out of the UN Security Council with only a solution to the nuclear case. They intend to raise all of their issues, such as the Middle East, terrorism, and the rest, there. In other words, the Americans intend to use the lever of the UN Security Council to solve all of their problems with us, but the Europeans do not want to create a big problem for us. Perhaps Iran provides them with breathing room in this region. At the present time, they have nowhere else. Iraq and the other Arab countries are under American control. The Americans control the oil resources and oil wells. The only country that is independent and free and that the Europeans can talk with is Iran. Meanwhile, when it comes to the fuel cycle, the Europeans views are similar to those of the United States. In fact, when it comes to this issue, the European views, if not worse, certainly are no better than the views of the United States. The same goes for the Russians. They also do not want us to have the nuclear fuel cycle. China does not want us to have this, either, but Russia and China do not want us to go to the UN Security Council. For instance, [Russian Foreign Minister] Lavarov insisted during his visit to Tehran that we should not have the fuel cycle. He asked us: "Why you want to produce fuel? This is a very problematic technology, and it is not cost effective. We provide you with inexpensive fuel and commit ourselves to selling it to you." He also told me: "I have a good proposal for you. Don't you want 20

power plants and fuel to operate those plants? We would commit ourselves to all that." Therefore, the Russians do not want us to have the fuel cycle, either, both for economic reasons, to sell us fuel and have Iran as a market, and for security reasons. So when it comes to the nuclear fuel cycle, there is a kind of consensus [among the foreign powers].

Under the present conditions, the package that the Europeans have offered us has both positive and negative points. They have presented us with a collection of positive and negative things. It includes a number of empty, meaningless slogans, too -- things that in our view are negative. Of course, this morning they presented a new package to us that shows some modifications to the previous plan. For instance, one positive point is that they say they recognize Iran's right to have nuclear technology within the framework of the NPT. Or they say that Iran has the right to have nuclear power plants. So the argument that because Iran has oil and gas, it should not have this technology is not a correct argument. The United States maintains that Iran does not need nuclear power plants, but the Europeans say it is Iran's right to have nuclear power plants and it should have them. Iran has the right to worry about its long-term future. Iran's oil and gas resources will be exhausted one day, and it should have this technology.

Elsewhere in this package, they say that they would support Iran's access to inexpensive nuclear fuel and would provide Iran with all the safety and protective requirements that it needs for its power plants and/or nuclear centers. They also have pointed to things that are positive, but inconsequential. For instance, they say that they would support Iran's membership in the World Trade Organization (WTO). The Europeans have never been opposed to our membership the World Trade Organization (WTO); it is the United States that is against it. They say that they would immediately start the negotiations for a TCA (trade agreement between Iran and Europe). That is to say, they would immediately start those negotiations if we reach an agreement on the nuclear issue. There is no immediate benefit to us in any of this. All of these things take a long time to conclude. It may take a few years before we reach any results.

In this package, they also say that they want Iran to be a permanent trade partner for Europe and that they are ready to cooperate with Iran and make investments in industry, civil aviation, agriculture, oil, and gas. This issue, however, is stated in general terms, because they only say that they are ready to negotiate and reach agreements in these areas. They included things in the previous package that in our view were not positive. Of course, they also said that we had misinterpreted them and that they did not mean those things the way we understood them to mean. For example, they had told us that they would cooperate with Iran in its fight against terrorism and continue to view the monafeqin [hypocrites; Mojahedin-e Khalq Organization (MKO)] as a terrorist organization. We understood this to mean that if we do not cooperate they will stop classifying the monafeqin as a terrorist organization. They said that, no, this is not what they intended to say. Of course, they have indicated something good in their new proposal and have said they would cooperate with Iran in its fight against terrorism and terrorist groups, such as Al-Qa'ida and the MKO, that is to say, they have put the monafeqin right next to Al-Qa'ida. Unlike the previous proposal, which was very poorly put together, this one included some appropriate statements. In reference to the fuel cycle issue, in the former proposal they used the words "objective guarantee" -- meaning they should have an "objective guarantee" that Iran will suspend the program unless a solution is found. Now, they have omitted all this and have said, instead, that they should reach an agreement with Iran. They have modified some of the things that we reacted to strongly. For example, they indicated that they would support Iran joining the G-8 plan for Greater Middle East. Our experts told them: Who asked you? We do not want to be part of this. They said the Russians told them to include this statement in the proposal and that they would omit it if we were not interested. In this new proposal, they have taken it out. It was something that they had put forward, and, in our view, it was not positive. There are also things in this package that are important and things that are not all that important. Currently, it is just a proposal, until we reach an agreement in our negotiations with them. It is also possible that we will not reach a satisfactory result.

Question by a member of the Supreme Cultural Revolution Council (SCRC):

[Unidentified SCRC member] Is this European cooperation more or less contingent upon our suspending fuel cycle activities?

[Rohani] Europe is saying that they would deal with us if we suspend enrichment activities and continue that suspension. This time, they omitted the ambiguous word "indefinitely" from their proposal in response to our concerns. At any rate, in this proposal they modified the things that we were very sensitive about. They say Iran should start its suspension according to the September resolution and continue the suspension throughout the negotiations. We told them there is no problem and that we would suspend activities for the duration of the negotiations, but we should conclude the negotiations in two months. They said: No, two years. Of course, they also said that the two years that they are suggesting for these negotiations is not a precise timetable; you said two months, and we countered by saying two years, but we can talk about this and we think we can agree on a timetable.

Question by a member of the Supreme Cultural Revolution Council (SCRC):

[Unidentified SCRC member] Is one year acceptable?

[Rohani] We want the negotiations to be concluded in less than a year. We hope to agree on a timetable that is shorter than one year, if they show good intentions. They are saying: Suspend your activities. The issue is not to permanently halt them. They say that during the period of suspension, as the negotiations go forward, one of the important issues in these talks between us will be how to proceed with enrichment that will provide guarantees that you [Iran] are not trying to develop nuclear weapons. When you develop the capacity to produce 3.5% enriched uranium, how can we be sure that you will not go further? Therefore, this will be the main issue of discussion between us and the Europeans. Of course, we may not be able to achieve results by ourselves in

these talks with the Europeans. If we engage in this process with the Europeans, inevitably we need others to come to our aid, to help us.

We have had a few tests to see if we can get help from the Russians, but unfortunately, so far, we have not achieved the desired results. They say you can have the fuel cycle, but you cannot have the fuel cycle and build confidence at the same time. The insistence on having the fuel cycle in and of itself undermines trust. I reached some agreements with the Russian foreign minister in a meeting that lasted for two-and-a-half hours. At the end of the meeting, when I wanted to summarize our discussions, he immediately retracted and said: Yes, we did agree on these matters, but I must raise these issues with the president and get permission from him; also, we should consult with our experts regarding these matters. They later sent their experts to Tehran, and they did not accept those agreements. They said that those things could not be done. It is very difficult to work with the Russians. Perhaps it is somewhat easier to work with Chinese. In other words, the Russians have certain concerns about us that the Chinese do not have, or not to the same degree. The Chinese have not promised to do anything in this area, but they seem to have a softer position. Of course, the Chinese foreign minister will come to Tehran next week, and we shall see what kind of agreements we can reach with him in our talks.

We have good cooperation with some countries, such as South Africa. We are currently talking with the South Africans. The reason is that South Africa also intends to start its fuel cycle in the future and does not want to see difficulties that would create problems for them later on. Brazil is also ready to cooperate with us to some degree. The reason for this is that Brazil has started its fuel cycle and does not want to see new regulations that could cause problems for it in the future.

All in all, we think that together we should come up with a formula that these countries can take to the Europeans. In other words, it should not be just us and the Europeans. It should be us and a few other countries on one side and the Europeans on

the other. Perhaps in this way we can reach some desirable results and agreements with the Europeans. Even if we do not achieve any results, we will negotiate with the Europeans for a few months and ultimately reach the same point that we are at now. At least we would put off going to the UN Security Council. If we were to be taken to the UN Security Council in November, we would push that date back a year. This would allow us to justify our position and give final notice to the public, while at the same time we would have an opportunity to work on the technology and solve our legal issues with the IAEA.

Of course, we benefited a lot from not going to the UN Security Council last year, when we delayed going to the UN Security Council. We were not ready for those conditions at all last year; but since last year, we have held various meetings with the economic, security, and political sectors. We are, in fact, much more prepared than last year to go to the UN Security Council. We have prepared the necessary plans over the last few months. Therefore, we think, we still cannot say that going to the UN Security Council has been 100% obviated.

If we start our talks with Europe and manage to cooperate with other countries, if we utilize all our country's capacity, that is, if we make the most of all our country's economic and political capacity, there is a high chance of success. For instance, if a country helps us in this case, we must give important projects to that country -- not like now. Today, we give projects to South Korea and expect others to come to our aid politically. If a country is to cooperate with us, we must expand our economic relations with that country. The government stands ready to cooperate in this area, utilize our country's economic potential, and bring other countries into the picture, but in practice, we have not yet been successful.

We have another point in mind, too, and that is we do not want to be referred to the UN Security Council for not having implemented the IAEA Boards of Governors' resolution. In other words, we do not want to violate a resolution that has passed by

consensus and be referred to the UN Security Council for that violation. There is a legal justification here, albeit not a very strong one. They can argue that Iran has not responded to the IAEA Board of Governors' resolution, thus we must take Iran to a higher authority (UN Security Council) to put more pressure on Iran. However, if we uphold our agreements, carry out the resolution, but fail to achieve agreements in our political negotiations with Europe, then if we go to the UN Security Council because of failed negotiations, the conditions would be very different. It would be much better for us to go to the United Nations Security Council under those conditions than for violations of the agreement and/or resolution. If we go to the UN Security Council because political negotiations have failed, then a strong country like China can argue that Iran was negotiating and must return to negotiations. They can propose that Iran and Europe should resume the negotiations, for instance, for another six months. Things like this have happened a lot in the world. For example, North Korea was negotiating. Those negotiations failed to produce results. The case was sent to the UN Security Council. There, Russia and China said negotiations should continue. It is possible for the negotiations to fail, once again, and the case might return to the UN Security Council. Therefore, these are two different things, whether we go to the UN Security Council because negotiations failed or because we violated agreements and/or resolutions.

If the system approves and we go through this process, I think, it is an opportunity for the country. If we start our negotiations with the Europeans, their intention becomes clear. Either they negotiate in good faith and do not try to deceive us, in which case we might get a good accord and might even come to an agreement with the Europeans regarding enrichment. However, if we find out that they are not negotiating in good faith and they try to pressure us to give up fuel cycle, then we can sit and make a decision. What the Europeans want in their heart of hearts is to put a list in front of us and convince us to give up the fuel cycle. For example, they say that they will give us atomic power plants and light water research plants and guarantee our fuel, or the IAEA guarantees access to fuel and gives us assurances. In other words, they

would say that they will help us in the areas of technology and industry, take important economic steps, and help us with advanced technologies on the condition that we give up nuclear fuel. Thus, their idea of a deal is to grant us some concessions in return for a long-term suspension (several years, for instance), until we can reach an agreement to produce fuel with certain assurances. Of course, we call them "assurances." They call it an "objective guarantee." In any case, we have differences about how we give these assurances or guaranties. There is a possibility that we can reach an agreement with the Europeans; it is also possible that we will not.

By the way, these negotiations would be a first for the Islamic Republic of Iran, the first experience. We in the Islamic Republic have never had political negotiations with this degree of gravity. We have had three important political negotiations before. One was with the United States in the early history of the Revolution. Those were short negotiations, and they turned out the way they did; you know about the outcome. Another was the negotiations that we had with Iraq after the war. Those negotiations lasted two years, and we did not get anywhere. That is, we ended up at the same place that we started. These negotiations, in fact, constitute our third experience.

Furthermore, this case is a very serious case. We are not facing only one country. In truth, in this case, if not the majority of the countries in the world, at least we are facing the majority of Western countries. We are negotiating with Europe. Before, we negotiated with three countries on behalf of the European Union. Today, they officially argue that they represent the whole European Union. Solana's representative is also present at these negotiations. Therefore, this is a new experience for the Islamic Republic of Iran. It is trying to handle a serious international case with different political, legal, security, and technical dimensions.

In my opinion, so far we have been successful. This, however, does not mean that we do not or will not have any problems going forward. To date, we have been successful and have done a good work. This means that our work with the IAEA is

nearly concluded. When ElBaradei speaks, he also says we have only a few months left to solve all the problems and finally end this matter. They also have stated in their report that most cases have been satisfactorily resolved; so, we have a good situation here.

We also have reached a good technical level. According to our information, the IAEA will state in its upcoming report that Iran has mastered many aspects of the fuel cycle. This is a very important matter. Of course, it is very difficult for the Europeans to come to terms with this, because the Americans have repeatedly told them that they have been duped by Iran. Nevertheless, this is good for our international reputation and shows that we have made good technological progress and have been successful in the area of technology. Of course, this is what we anticipate to see in this report, based on our information and as far as we know. If this sentence is included in this report -- as we think it will -- it is going to be a very effective and important statement.

Our political situation today is also better than it was a year ago. China and Russia are now somewhat involved and have said that they are against referring Iran's case to the UN Security Council. Countries such as South Africa have also gotten involved. The nonaligned countries are now more involved than they were before. They acted better in the last meeting [of the IAEA Board of Governors] than they had in the past. We hope they act even better in the upcoming meeting [of the IAEA Board of Governors]. Therefore, we think that although we have been alone until now and had many countries confronting us, or at least the powerful Western countries were against us, and also in spite of all the pressures from the United States and Israel, we have achieved some good successes.

I should be very open here. If not for the American and Israeli pressures, our issues would have been solved months ago. You know, we even could have reached an accord with the Europeans about the fuel cycle based on a certain formula. At least we could have reached an agreement with Germany and France, but the United States and

England interfered and did not allow the agreement to go through. They told the Germans and the French that Iran's proposal is dangerous, and we could not reach an agreement. If not for the American pressure, we would have finalized that agreement. Nevertheless, in spite of the pressure from the United States, the games by the Zionists, and the Zionist political, economic, and propaganda influences in the Western countries, relatively speaking the Islamic Republic of Iran and the ruling system have proved their effectiveness in this case. We hope for continued success so that we will be able to solve this problem in a satisfactory and suitable manner.

His Excellency Mr Khatami (President):

[Khatami] Thank you very much. Thank you for your troubles; we benefited [from your speech]. May God give you strength -- God willing. Although Rohani is not in need of our appreciation, but we congratulate him nevertheless. He indeed has done all this with strength and dignity, through hard work and by being alert. Truly, you have performed a very great service.

Rohani's answers to other questions by the members of the Supreme Cultural Revolution Council (SCRC):

1. The issues that one of our friends raised here, that it is possible for other matters also to be brought up in the context of nuclear negotiations, yes, this cannot be ruled out. You know now that in the discussion about chemicals, the Americans and the British have recently accused Iran of a thing or two. We are getting ready for the inspectors to come and inspect. However, no other issue is as complex as the nuclear issue. I mean, let us assume that a country has chemical weapons. That would not create all that much sensitivity. But atomic weapons have a special standing. The sensitivity over the nuclear issue is much greater than the concern about chemicals or other issues. Besides, they are also concerned about our missiles. If one day they take us to the UN Security Council, one of the issues that they would raise would be the missiles.

As for the suggestion that the Europeans have animosity toward Muslims, well, the governments of China and Russia are not friends with Muslims either. When it comes to this, they are all alike. As the imam [Khomeyni] said: One is worse than the other. There is no doubt that they do not want us to have advanced technology. It is very clear that they are against us. Nevertheless, under these circumstances, while the United States, Europe and Russia all pursue the same objective, there is competition between them, as well.

During a year of negotiations with England, Germany, and France, we came to better understand what intense competition exists even between these three countries. For instance, a while ago, I wanted to visit France. The UK and Germany said: If he wants to come to Europe, he must also visit Germany and the UK. As a result, the visit was postponed for several months. What I want to say is that they even compete over these insignificant matters, and we can use that competition to our advantage. Of course, it is not easy to create a gap between them.

As for the question that the nuclear issue is just an excuse, this is 100% true with regard to the United States. The United States wants to use the nuclear issue to advance its objectives. This is the best excuse for the United States to justify the public opinion and win the support of other countries for its own purposes. The United States intends to use the nuclear issue as a pretext to take us to the UN Security Council and achieve its other objectives. Under the present conditions, however, if we reach an accord with the Europeans on the nuclear issue, they will not be able to take us to the UN Security Council. This, of course, is because of their own interests, the situation in the region, and other concerns. Therefore, we can make use of this opportunity. The United States and Europe think alike in many areas, but at the same time, they have differences over some other things.

As for the possibility that they might confront us in the future over the issue of advanced technology, refuse to cooperate with us in this area, and refuse to give us the

fuel they have promised us, all these things are possible. It is for this reason that ElBaradei was suggesting that if we were to have a great accord with the Europeans, we should take that agreement to the UN Security Council and have it approved there in order to make sure that they are committed to the agreement -- so that they would not be able to violate the agreement in the future. The same possibilities exist when we get the fuel from Russia. All the parts that the Europeans are giving us, if tomorrow they decide not to give us those parts, our facilities would face problems. All of the primary materials that we import from Europe, China, and Russia for our factories, they may one day decide not to give them to us. Anyway, all these things are possible. But the question is this: What is the best way that we have available to us under these conditions?

Of course, it certainly would be a mistake for us to rely entirely on the three European countries. It would be a mistake to think that our problems will only be solved through Europe. We believe that we should talk with Europe and get help from others, as well. No one can guarantee that in the end we would be 100% successful, but at least we might operate in a better environment and be able to solve the problems in a less costly fashion.

In any case, the atmosphere inside the country is also important. It is important to get ourselves ready. The atmosphere outside of our country is important, as well. For example, if we could find a country that would be ready to veto a possible resolution in the future, it would be very important -- under the possible conditions in the future. One of the members had asked if any country would be ready to use its veto to support us. All these things are subject to arrangements; there is a deal to be made regarding every issue. I mean to say, China would ask: If I use my veto, this would undermine my relations with the United States, so what benefits would I gain in exchange? They must see what they would gain politically and economically if they use their veto power or what would happen if they do not.

China and Russia can use their veto power. I think China has never used its veto power; it has never vetoed a UN Security Council resolution before. The Russians might have vetoed resolutions on one or two previous occasions. The country that has used its right to veto UN Security Council resolutions on numerous occasions is the United States. Therefore, they can use their veto power. But when they decide to do so in the face of the United States, there is a price to be paid. They calculate to see if it is in their best interest to do so. One of our political efforts is to try to elevate our relations with these countries to an appropriate level. Of course, this is a very difficult and complex problem. China, for instance, has hundreds of billions of dollars worth of trade with the West, with Europe, and is not ready to jeopardize all that for our sake. If the United States and Europe stand together, then the situation would become particularly difficult. When the United States wants to take us to the UN Security Council, but Europe is against it, these countries can stand with Europe. However, if the United States and Europe join hands, then it would be unlikely for China or Russia to confront them.

Overall, it is clear that Europe is not our friend and that it does not have a good relationship with Islam. Nevertheless, because of Iran's strategic position, Europe does not want to lose Iran. Under the present conditions, Iran is the only breathing space that Europe has in this region. It is for this reason that they do not want to lose this space. We think that in some instances they have cooperated with us and have not done so in other cases. There are also some differences between the United States and Europe, although when it comes to the nuclear issue, they generally agree and follow the same objective.

2. As for the question of what we can do now that they all disagree with our having the fuel cycle, I submit to you that we require an opportunity, time to be able to act on our capability in this area. That is, if one day we are able to complete the fuel cycle and the world sees that it has no choice, that we do possess the technology, then the situation will be different. The world did not want Pakistan to have an atomic bomb or Brazil to have the fuel cycle, but Pakistan built its bomb and Brazil has its fuel cycle, and the world started to work with them. Our problem is that we have not achieved

either one, but we are standing at the threshold. As for building the atomic bomb, we never wanted to move in that direction and we have not yet completely developed our fuel cycle capability. This also happens to be our main problem.

3. One of the members indicated here that all this should have been done in secret. This was the intention; this never was supposed to be in the open. But in any case, the spies exposed it. We did not want to declare all this. Some of you say that if we had said from the start that we wanted to have the fuel cycle, the situation would have been easier. Yes, if we had decided to declare our intention at the beginning, if we had told the IAEA that we intended to build a UCF plant at the same time that we started construction at Esfahan, if we had announced our facilities at Natanz from the start, we would not have any problems now, or our problems would have been far less than they are today. In fact, this is the very reason that our case has become so complicated. They ask: If you truly were after fuel cycle, why did you do it secretly?! This is the root of all problems. If we had done it openly, the problem would have been far simpler. In the beginning, we decided not to go public for a number of reasons. For example, pressure from the West to deny us primary materials, and reasons like that. We wanted to keep it secret for a while. Of course, we all knew at that some point this would become public knowledge. I do not want to get into the history of this issue at this time.

4. Some have pointed to a number of difficulties. In any case, there have been a number of problems, and today we are facing these conditions. The West is against us having the fuel cycle, and this happens to be our main problem. If the Russians had agreed that we should have the fuel cycle, our job would have been much easier. Even if China or Japan had agreed, we would have had an easier time. All these countries are against this. The powerful countries are all against this, and the United States and Israel also provoke them. Europe is against this, too, so it is not easy for us to carry on with our activities. If we can reach a political agreement to work with the world and activate our fuel cycle, that would be very desirable. We think there is a chance we would be successful in this undertaking. If we can, it would be a great, artful deed for the Islamic

Republic of Iran. If we fail to reach our objective, that is, if the situation develops into a confrontation instead of cooperation, then the country must decide whether it wants to activate the fuel cycle -- even if we go to the UN Security Council and they place sanctions against us -- or it wants to continue the suspension.

I think we should not be in a great rush to deal with this issue. We should be patient and find the most suitable time to do away with the suspension. If we decide to start enrichment in the face of opposition by the West, we must find the best time and the most favorable conditions, and if we decide to work with the West, we must utilize all our capabilities and everything that is in our power to achieve our objectives. We should not rush into this. We must move very carefully, in a very calculated manner.

5. As for the question about why we have opened the doors, I must submit to you we had no other choice. First, according to the agreement, in some cases we were forced, that is, we, ourselves, to invite ElBaradei to come and visit Natanz. Of course, we did not know precisely how accurate their sampling would be or how contaminated our centers truly were. Not only I or our politicians did not know, but even our technical people were not fully informed that our imported machines were contaminated. When the IAEA inspectors came to take their samples, we were happy. We thought that these inspections would show that our activities had been within the framework of the NPT. When they took samples at Natanz and found out during the testing that there was a high level of contamination, we knew nothing about the source of that contamination. Our experts did not know that the pieces that we had bought from the outside had been contaminated, either. We did not even know from a technical point of view how such contamination was transferred or spread. We did not even know how such contamination is discovered at the lab with such precision. Our instruments are very old, while they use very modern labs. The IAEA uses labs in Europe, the United States, and Russia. Therefore, we were amazed by their remarks and conclusions. When they told us that there is 80% contamination, we were taken aback.

Now, as for your question about why many of these issues became evident as a result of these inspections, the situation is not as it appears on the pages of our newspapers. What the IAEA knows today is not much different from what it knew before. We had kept some things secret and thought nobody knew about them. Nevertheless, the same things that we had kept hidden unfortunately had appeared in the form of masters and PhD dissertations or published scientific papers. The IAEA also had learned some things through China and Russia.

6. Some have asked about the middlemen or dealers. We never, anywhere, have mentioned the name Pakistan. We said we had made purchases from a dealer. We even told them that our primary dealer was a European. They asked us: Who is this Taher who has dealt and traded with you, he is the citizen of which country? We said his face resembled those who come from the [Indian] subcontinent. It was the IAEA itself that mentioned the name Pakistan. Of course, you know that Libya has exposed everything; but we have never said anything, we only said that we made purchases from a dealer. These are the things that others have exposed, and now the situation is as we see it today. Therefore, these are not important matters that they have uncovered through inspections. We cannot say that they came here and discovered these things through inspections, and if they had not come here, these things would not be discovered. Meanwhile, we had no other choice, either. We are a member of the IAEA and a member of the NPT (of course, the former Majles ratified those treaties). We did so to reduce the political and propaganda pressure -- and other forms of pressure -- against us. It is for the same reason that we have accepted the Chemical Convention (according to which they can come here and inspect any site they want with 12-hours' notice). We have accepted and joined this convention in the Islamic Republic of Iran. In fact, between bad and worse, we chose bad and had no other choice. If we had not signed the Chemical Convention, we would be deprived of many of the primary chemical materials that we have in this country today. That being the case, our chemical industry would face many problems. When we sign these treaties, we should endure these inspections. In any case,

it is the system that decides on these issues. The decision about the chemical issue was made by the system of Islamic Republic. That is to say, the issue was approved in the Supreme National Security Council, voted on in the Majles, and ratified by the Guardian Council. Therefore, for a variety of reasons, we had no other way available to us, and if we had not accepted these inspections, we would have had to face the consequences.

7. Things were said about the public opinion and matters of prestige, and these are all completely right. These issues are raised more than they should be, in part because of partisan and factional motives and interests and in part because of some other reasons. It seems that we have nothing else to do but to be preoccupied with the nuclear issue all day and all night. This in fact is one of our concerns at the secretariat and other decisionmaking centers of the country. It really has taken much of our time. This issue has become larger than it should in the public opinion. In the beginning, when the issue of the Additional Protocol came along, some thought that accepting that protocol would amount to treason. Others believed that the Majles must approve it with triple urgency. There were differences of opinion between the factions, and this made the differences between factions even wider. Last year, the discussions about us going to the UN Security Council had a great impact on our economy, and these influences persist. When the International Atomic Energy Agency (IAEA) issues a strongly worded resolution against us, the value of the shares on our stock market goes down. Therefore, this issue affects the economy, public opinion, and, unfortunately, our security. We must cool down and lower the intensity of our propaganda. As you said, the public is very sensitive about this issue. Whatever we do, we must have the support of the public. This point is well made, and it is a problem. If the country's political decisions conflict with the public opinion, we definitely would have problems. It is this people who want to support us under any conditions, so the people must be aware of what is going on from the start.

About the UN Security Council and sanctions, in spite of everything, there is a chance that we will go to the UN Security Council; we still cannot rule this out. We have

worked on this issue for months, and parts of the government, including the government's economic headquarters, are involved with this issue. We have held numerous meetings at the secretariat to plan for the conditions that we would face if we go to the UN Security Council and are forced to face sanctions. We had the Supreme National Security Council approve some of these plans. The government also has plans in place to deal with the economic sanctions that UN Security Council could possibly impose, should we be taken before it. Therefore, we have prepared ourselves. One reason that we wanted to postpone going to the UN Security Council was to get ready and prepare ourselves.

8. As for the issue of sanctions, this is not an easy issue. Of course, we have announced the 15 sections of our policy, a policy sanctioned by the Supreme National Security Council, to the government. Unfortunately, some of those things are not being carried out. Because of our economic problems, the government cannot act within the framework that we have sanctioned. Therefore, this problem exists. At the same time, we cannot change the people's lives and the entire economy in six months.

With regard to Natanz and how it was discovered, there were a number of things. The monafeqin also played a role here. They collected information through different channels. First, they had comings and goings in the area of Natanz and found out that something was going on there. They even got close to this area (the same area where Dr... [as published] pointed out that they wanted to build a silo to store wheat). They went there, taken pictures, and collected information. They also obtained information from some individuals via the telephone. Thus, unfortunately, information was exposed. In addition, one or two employees at the [Iranian] Atomic Energy Agency were spies for other countries. That is to say, they had taken pictures at the digging site and during the subsequent stages of construction. They [the West] collected information thorough various channels, including by satellite, and one of those channels was the monafeqin.

As for ElBaradei and what kind of person he is, he is like all other political individuals. He is the director general of the International Atomic Energy Agency (IAEA) and intends to keep that position. This is a primary objective for him. To remain director general, he must have at least the support of the United States and Europe. He certainly must have the support of at least one of them. Therefore, since the United States and Europe both are against our program, he cannot or does not want to cooperate with us all that much and tries to avoid working with us. In certain cases, where Europe works with us while the United States does not, ElBaradei, too, cooperates with us. This is in part because the Europeans support ElBaradei and want him to remain director general of the IAEA and the Americans are against it. In any case, he is like all the other politicians in the world. I do not think that he has any particular animosity toward us because he is an Arab. At the same time, when he helps us or does certain things, he does so to protect his own interests and the interests of his organization.

In certain cases, where we thought we had convinced him, he ended up rejecting our positions. Some of his reasoning is also correct. Now, many nations are represented in the International Atomic Energy Agency (IAEA). One of ElBaradei's deputies is from Sweden, another one is French, and yet another is English. His deputy for legal affairs is American. That is to say, the people who surround ElBaradei come from different countries and represent different powers. Obviously, his American deputy passes information to the Americans and his British deputy to the British. For instance, in certain cases, we propose things to ElBaradei and ask him to do certain things, but he responds negatively and says: I cannot do anything because my team is still not quite convinced.

9. One question was asked about ElBaradei's own views and how influential they are. I must say that, of course, his views carry weight in some areas. But generally speaking, it is the headquarters' view that guides the IAEA. They hold discussions there and sometimes ask questions from us, research the issue, and drive at conclusions.

Therefore, this person is like any other person there. As a member, he can have some influence.

10. You asked about doing away with the sanctions. I will tell you that this is one of our proposals in our negotiations with the Europeans, that all these sanctions must be gradually removed. As the first step, the Europeans say that the sanctions against you concerns three kinds of commodities: 1. goods that are extraordinarily sensitive, 2. goods that are sensitive, and 3. goods that are not particularly sensitive. About the last category, not the very sensitive goods, they say that they can move gradually to lift the sanctions against this kind of goods. As for the second category, sensitive goods, they say that they need time. They need time because they have passed laws regarding those matters and must go to the parliaments for new legislation to overturn those laws. About the first category, the very sensitive goods, they say that they cannot promise anything and cannot reach an agreement about them with us at this time. Of course, they speak in general terms. Parts of what they say might be correct, and parts might not. They say if we reach a complete agreement at the end of these nuclear negotiations, this could serve as a basis for strategic relations between Iran and Europe. They do not mention this at the lower levels, but in a meeting that I had with the three ministers in Europe, the ministers openly talked about it. They said that ultimately they want strategic relations with Iran. They also state their reasons for saying so. Of course, this depends on our ability to move forward and reach an accord [with the Europeans]. As far as we are concerned, we are not sure about any of the promises that the Europeans are making, unless we ultimately reach a final agreement and see in practice whether they remain true to what they say. We do not have any trust in them. Unfortunately, they do not trust us, either. They think we are out to dupe them, and we think in the same way, that they want to trick and cheat us. Therefore, we should build trust, step by step and in practice.

This is a very, very complex and difficult effort. Personally, I am not very optimistic, but I am not without hope, either. In fact, I cannot even say that I am

pessimistic and think that there is no way and that we are at an impasse. We must go forward. We may not achieve everything that we want 100%, and what the Europeans want may not come true, either. In the end, we -- the Europeans and us -- might compromise, accept something less than 100%, and reach an accord.

Well, apparently, the call to prayer [Azan] has been made. We must get ready to say our prayers and break our fast [iftar].

Peace and God's blessing upon you.

[Description of Source: Tehran Rahbord in Persian -- Quarterly journal of the Center for Strategic Research, subordinate to the Office of the President; edited by reformist Musavi-Kho'iniha]

سخنان حجت الاسلام والمسلمین دکتر حسن روحانی
در جمع اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی

فراسوی چالشهای ایران و آژانس در پرونده هسته‌ای

در بحث هسته‌ای حساسیت موضوع از اینجا نشئت می‌گیرد که در فن‌آوریهای مربوط به بخش هسته‌ای، بخش چرخه سوخت یک حساسیت ویژه‌ای دارد. به دلیل اینکه توانمندی در چرخه سوخت، تقریباً مساوی است با توانمندی یک کشور برای ساخت سلاح هسته‌ای در زمانی که اراده سیاسی آن کشور بر این امر تعلیق بگیرد. یعنی کشوری که چرخه سوخت دارد می‌تواند اورانیوم را غنی کند و کشوری که می‌تواند اورانیوم را تا یک مرز حدوداً ۳/۵٪ غنی کند، این توانمندی را خواهد داشت که آن را تا بیش از ۹۰٪ هم غنی کند و به همین دلیل، این توانمندی امروزه با حساسیت فوق‌العاده در محافل بین‌المللی مورد بحث است.

کشوری که دارای این توانمندی باشد با نگرانی و حساسیت با آن برخورد می‌شود. معمول این است که فشار را به کشوری وارد می‌کنند که در آستانه است. یعنی اگر واقعاً کشوری این توانمندی را به طور کامل به دست بیاورد ادامه‌ی فشار بسیار سخت و یا ناممکن می‌شود و کشوری هم که به زودی به این توانمندی نمی‌رسد، قاعدتاً فشاری بر آن وارد نمی‌شود؛ اما کشوری که در آستانه‌ی دستیابی به فن‌آوری قرار می‌گیرد، فشارهای فراوانی به آن وارد می‌شود تا فعالیت خود را متوقف کند و به سمت تکمیل آن توانمندی نرود و لذا در این حالت، فشارها دو چندان می‌شود.

جمهوری اسلامی ایران از ۱۶-۱۵ سال قبل یعنی از سالهای ۶۷-۶۶، یکی از موضوعاتی که دنبال می‌کرد این بود که بتواند فن‌آوری چرخه سوخت را به دست بیاورد؛ زیرا همواره استفاده از انرژی هسته‌ای مدنظر بوده و می‌خواستیم دارای نیروگاه هسته‌ای باشیم و اینکه بتوانیم سوخت آن را هم خودمان تولید کنیم.

برای اینکه بتوانیم فن‌آوری و امکانات چرخه سوخت را از کشوری خریداری کنیم، تلاش زیادی شد. در آن سالها و شرایط آن زمان، ما بیشتر دنبال شوروی و چین بودیم ولی هیچ کشوری حاضر نشد که این فن‌آوری را به ما بدهد.

گرچه حق طبیعی یک کشور است که دارای چرخه سوخت باشد، اما به خاطر قابلیت‌هایی که در سایه‌ی این فن‌آوری ایجاد می‌شود، از دادن آن پرهیز می‌کردند. لذا تلاش برای اینکه ما بتوانیم این توانمندی را از طرق مختلف به دست آوریم آغاز شد؛ مثلاً فعالیت‌هایی که باید در داخل کشور انجام بگیرد تا به توانمندی‌های ملی در این زمینه برسیم و یا ورود بازار سیاه و تماس با افراد و شبکه‌های مختلف در این زمینه، شروع شد. در این زمینه‌ها قدم‌هایی در داخل برداشته شد و یکسری امکانات از طرق مختلف آماده شد.

در سالهای اخیر، یعنی از سال ۷۸ تصمیم گرفته شد تا این امکاناتی که داشتیم فعال‌تر کنیم. به همین دلیل، تلاش مضاعفی در کشور آغاز شد و یکسری اختیاراتی به سازمان انرژی اتمی داده شد که قبلاً در اختیار این سازمان نبود. یعنی از لحاظ اعتبارات و نحوه‌ی هزینه آنها با تسهیلات جدید و مقررات ویژه، دست سازمان بازگذاشته شد، تا بتواند بدون عبور از پیچ و خمهای مقرراتی، فعال شوند. در پی این فعالیتها بود که تابستان ۱۳۸۱ سروصدایی در رسانه‌های غربی آغاز شد مبنی بر اینکه ایران مشغول ساختن بمب اتم است.

به یاد دارید که این سروصدا در مرداد سال ۱۳۸۱ شروع شد. پس از این سروصدا، آژانس هم وارد عمل شد و از ایران در این زمینه سؤالاتی را مطرح کرد تا روشن شود آیا اقدامات ایران قانونی بوده یا نه؟ فعالیتها مخفی بوده و یا غیر مخفی؟ آیا این اقدامات با تعهدات ایران طبق معاهده N.P.T و قرارداد پادمان انطباق دارد یا نه؟ آیا برخلاف مقررات، اعمالی انجام شده است یا نه؟

به خاطر دارید که سروصدای زیادی در رسانه‌های جهان شد و در پی آن، آقای البرادعی در زمستان سال ۱۳۸۱ به ایران سفر کرد. در این سفر از نطنز بازدید به عمل آورد. بعد از آن، این بحث پیش آمد که پرونده ایران در شورای حکام مطرح شود. به دلیل اینکه آمریکاییها در آن

ایام مصمم بودند که به عراق حمله کنند، لذا دست نگه داشتند و به همین دلیل فتیله مسئله را مقداری پایین کشیدند. در آن شرایط، این بحث هم در آمریکا مطرح بود که ایران اول یا عراق؟ ولی در نهایت تصمیم بر این شد که به عراق حمله شود. لذا آمریکا کاملاً خود را در بهمن آماده می کرد و در اسفند ماه با آمادگی کامل ظاهر شده بود و در روز آخر اسفند حمله به عراق آغاز شد.

خود به خود، سروصدای بحث ایران در ماه فروردین و اردیبهشت به دلیل اینکه اوج بحث عراق و لشکرکشی به آنجا بود، کمتر شد. اما از خرداد که پیروزی آمریکا در عراق مشهود شد و به اصطلاح خودشان توانستند عراق را تصرف کنند و هنوز هم مقاومتی که امروز در عراق است و فشارهایی که فعلاً روی سربازان آمریکایی است شکل نگرفته بود، به این فکر افتادند که شرایط مناسب است تا مسئله ایران را در شورای حکام مطرح کنند و زمینه مناسبی است تا پرونده به شورای امنیت برود و به دنبال اش تحریم و یا حتی عملیات نظامی علیه ایران طراحی شود و یا حداقل فشارهای سیاسی و اقتصادی علیه ایران شکل بگیرد.

به همین دلیل، پرونده هسته ای ایران برای اولین بار در خرداد سال ۱۳۸۲، به طور رسمی در شورای حکام آژانس مطرح شد. البته در آن جلسه قطعنامه ای صادر نشد، گزارش مدیر کل مطرح شد و به عنوان بیانیه، رئیس اجلاس یک جمع بندی را ارائه کرد که جمع بندی خوبی نبود. از آن زمان بود که در کشور یک احساس خطری به وجود آمد که یک توطئه ای ممکن است علیه ایران طراحی شده باشد و با مشکلاتی مواجه شویم.

تا آن زمان عمدتاً کارهای سیاسی و فنی بر عهده سازمان انرژی اتمی بود. یعنی سفیر جمهوری اسلامی ایران در وین در بخش مربوط به آژانس، از طرف سازمان انرژی اتمی تعیین می شد و با تصویب رئیس جمهور منصوب می گردید. بنابراین سازمان هم کار سیاسی و هم کار فنی را بر عهده داشت. البته وزارت خارجه هم در بعضی از مسائل در آن مقطع کمک می کرد. اما احساس شد ضرورت دارد که این مسائل در سطح بالاتری مورد بحث و بررسی قرار گیرد و لذا موضوع در شورای عالی امنیت ملی برای اولین بار مطرح شد که چه اقداماتی باید انجام شود. در این زمینه جلساتی برگزار شد تا به اجلاس بعدی که اجلاس ماه سپتامبر (شهریور سال ۸۲) بود، نزدیک شدیم. اختلاف نظر شدیدی بین سازمان انرژی اتمی و وزارت خارجه پیش آمد. سازمان انرژی اتمی می گفت: پرونده هسته ای ایران، مسئله مهمی نیست و ما می توانیم در این اجلاس، آن را حل و فصل کنیم ولی وزارت خارجه هشدار شدیدی می داد

که ممکن است مسیر پرونده، مسیر بسیار دشواری باشد. در واقع این دو ارگان درست نقطه مقابل یکدیگر نظر داشتند. در جلساتی که در دبیرخانه شورای عالی امنیت ملی تشکیل می شد این اختلاف نظرها کاملاً مشهود بود و اینجا بود که این بحث در سطح کشور مطرح شد که راجع به پروتکل الحاقی چه اقدامی باید صورت گیرد. اگر یادتان باشد، سروصدای زیادی در کشور شروع شد که آیا پروتکل را بپذیریم یا نپذیریم، پذیرش پروتکل خیانت است و یا ضرورت. دلیل آن هم این بود که آقای البرادعی (مدیر کل آژانس) در گزارشی که برای ماه سپتامبر آماده کرد بود و منتشر شده بود به صراحت به این نکته اشاره کرد بود که من راجع به پرونده هسته ای ایران بدون اینکه ایران پروتکل الحاقی را بپذیرد و آن را اجرا کند قادر نیستم که راستی آزمایی کنم یعنی من نمی توانم Verification را انجام دهم و برای من راستی آزمایی امکان پذیر نیست.

در اجلاس ماه سپتامبر یک قطعنامه بسیار شدیدی اللحنی علیه ایران با اجماع (بدون رأی گیری) تصویب شد. البته در آن مقطع، ما عضو شورای حکام بودیم. قطعنامه به گونه ای صادر شده بود که ما را به پشت درب شورای امنیت سازمان ملل برده بود. کاملاً روشن بود که یک برنامه ریزی حساب شده ای در پشت پرده انجام شده است تا از طرق این قطعنامه، ما را به شورای امنیت ببرند. در این شرایط یک بحث جدید در کشور مطرح شد که در این شرایط، چه کاری باید انجام داد؟! یک فرض این بود که به شورای امنیت خواهیم رفت و یک فرض هم این بود که مسئله به گونه ای قابل حل و فصل است. در آن مقطع که مسئله از لحاظ فنی و حقوقی بررسی شد (در آن زمان در دبیرخانه شورای عالی امنیت ملی کمیته ای تشکیل شده بود و در آن کمیته وزرای مربوطه شرکت می کردند و بحثهای مفصلی در این زمینه صورت می گرفت) نتیجه ی اولیه این بحثها این بود که اگر حتی همکاری کامل با آژانس طبق این قطعنامه انجام دهیم، باز هم در نوامبر (آذر ۱۳۸۲) به شورای امنیت خواهیم رفت. بنابراین باید به فکر یک سازوکار دیگری می بودیم که با آژانس همکاری کنیم و به شورای امنیت هم نرویم. بحث این نبود که تضمین شود هیچ گاه به شورای امنیت نخواهیم رفت، بلکه بحث این بود که در آن مقطع که آمریکا در اوج غرور بود و کشور هم آمادگیهای لازم را برای شورای امنیت نداشت، پرونده به شورای امنیت نرود. ضمن اینکه ما هنوز تمام راهها را تجربه نکرده بودیم که آیا می توان مسئله را از راههای دیگری حل و فصل کرد یا نه. بنابراین موضوع در جلسات متعدد در سطوح مختلف مورد بررسی قرار گرفت.

در حال حاضر هم، سازوکار تصمیم‌گیری ما در بحث هسته‌ای در چهار رده صورت می‌گیرد. یک رده بحث کارشناسی است که ریاست آن را یکی از مدیران وزارت خارجه برعهده دارد و تمام ارگانهای مربوطه شرکت دارند. بحث کارشناسی هم در رده بالاتر انجام می‌شود که جلسات آن در دبیرخانه شورای عالی امنیت ملی تشکیل می‌شود. رده سوم، کمیته‌ای در سطح وزرا است که آن هم در دبیرخانه شورای عالی تشکیل می‌شود و رده چهارم، در سطح سران نظام است که تصمیمات کلان و اساسی در آن رده اتخاذ می‌شود.

در جلسه سران نظام این بحث مطرح شد که ما طبق قطعنامه سپتامبر موظفیم که تصویر کامل برنامه هسته‌ای را در طول سالهای گذشته به آژانس ارائه‌ی کنیم؛ بحث اصلی این بود که آیا ارائه‌ی تصویر کامل می‌تواند مشکل را حل کند یا نه؟ اگر تصویر کامل را ارائه می‌کردیم خود آن تصویر ممکن بود ما را به شورای امنیت ببرد. اگر ارائه نمی‌کردیم که به معنی تخلف از قطعنامه بود و به دلیل اینکه قطعنامه را اجرا نکرده‌ایم به شورای امنیت می‌رفتیم. بنابراین بحث این بود که هر راهی را انتخاب کنیم، فرق نمی‌کند و پرونده ما به شورای امنیت خواهد رفت. به این دلیل در جلسات کارشناسی بحث شد که آیا با اروپاییها در این زمینه همکاری را شروع کنیم یا نه و آیا این همکاری مؤثر است یا نیست؟ برخی معتقد بودند که همکاری با اروپا تأثیری ندارد چون اروپا مستقل نیست و چون آمریکا مصمم است ما را به شورای امنیت ببرد، لذا اروپا نمی‌تواند کاری انجام دهد. برخی هم معتقد بودند که همکاری با اروپا می‌تواند مؤثر باشد. همه این مباحث در جلسه سران نظام مطرح شد.

به این نکته هم توجه داشته باشید که سه کشور اروپایی نامه‌ای در تابستان ۱۳۸۲ برای دولت ایران فرستاده بودند که نسبت به مسائل هسته‌ای ایران طرحی را پیشنهاد کرده بودند. البته در آن نامه مطالب مختلفی بود، من جمله نوشته بودند که شما باید چرخه سوخت را کنار بگذارید. مشابه همین نامه را دولت روسیه هم برای دولت ایران فرستاده بود. آنها هم نوشته بودند که ایران باید چرخه سوخت را کنار بگذارد. لذا این بحث مطرح شد که آیا ما سه وزیر اروپایی را به تهران دعوت کنیم یا نه؟ اختلاف نظر از دو منظر مطرح بود، بعضیها می‌گفتند اساساً بحث با اروپا مؤثر نیست، اگر هم بخواهند، نمی‌توانند در برابر آمریکا کاری را از پیش ببرند. بعضیها هم می‌گفتند اگر آنها را به تهران دعوت کنیم، پاسخ مثبت نخواهند داد. استدلال آنها هم این بود که هیچ‌گاه تا به حال سه وزیر مهم اروپایی به اتفاق به یک کشور غیر اروپایی برای موضوعی سفر نکرده‌اند و عملاً این کار، شدنی نیست. وزارت امور خارجه ما هم معتقد

بود که این کار از لحاظ تشریفات، شدنی نیست. یعنی اگر سه وزیر را دعوت کنیم به تهران، نخواهند آمد. اما به هر حال در آن جلسه تصمیم گرفته شد که آنها را دعوت کنیم و اگر نپذیرفتند، جلسه در یک کشور اروپایی تشکیل شود. این بحث هم زمان بود با این مسئله که مسئولیت پرونده هسته‌ای به یک فرد واگذار شود و همه ارگانها زیر نظر او فعالیت کنند. در جلسه سران نظر همه اعضا، بر این قرار گرفت که بنده مسئول این پرونده باشم.

در واقع زمانی که ما سه وزیر را دعوت کردیم در آن مقطع برای این هدف بود که ما چگونه کل تصویر برنامه هسته‌ای و همه فعالیتهای گذشته را اعلام کنیم و به شورای امنیت هم نرویم. اگر می‌خواستیم فعالیتهای گذشته را اعلام نکنیم، برای آژانس روشن می‌شد که قصد همکاری نداریم؛ چون اکثر فعالیتهایی که انجام داده بودیم و به آژانس اعلام نکرده بودیم، توسط کشورهای که طرف معامله با ما بودند به آژانس اطلاع داده شده بود. مثلاً کشور چین که ما طرحهایی با آن کشور قبلاً داشتیم و طبق پادمان می‌بایست به آژانس اعلام می‌کردیم و اعلام نکرده بودیم توسط خود چینها به آژانس اعلام شده بود و آنها به ما گفتند که همه موارد را به آژانس اطلاع داده‌اند. همچنین برخی از تجهیزاتی که از روسها خریده بودیم، آنها هم همه موارد را به آژانس اطلاع داده بودند. حتی معلوم شد که برخی از آزمایشات مخفی که در سالهای قبل انجام داده بودیم آژانس از آنها با خبر است. مثلاً ما یک آزمایش در تهران انجام داده بودیم و مسئول پروژه استاد دانشگاه بود و یکی از دانشجویان او در همان مورد رساله‌ای رانوشته بود و آن رساله در چندین نسخه منتشر شده بود که اتفاقاً یک نسخه از آن هم در اختیار آژانس بود که ما از این مسئله مطلع نبودیم و بعدها آژانس یک نسخه از این رساله را ارائه کرد و گفت شما این آزمایش را انجام داده‌اید. یا مثلاً در موضوع دیگری که فکر می‌شد کسی خبر ندارد یکی از اساتید که در آن پروژه شرکت داشته بود در مورد آن، مقاله علمی نوشته و در یک مجله بین‌المللی چاپ شده بود و یک نسخه از آن هم در اختیار آژانس بود. بنابراین اکثر مواردی که فکر می‌شد آژانس از آنها بی‌خبر است، اطلاعات کاملی از آنها داشت. حتی نسبت به یکی از موارد که آزمایش آن حدود ۱۰ و ۱۲ سال قبل بود، زمانی که قرار بود موارد را به آژانس اطلاع دهیم، یکی از مسئولین آژانس گفته بود لابد فلان موضوع را هم حتماً می‌نویسید، در واقع می‌خواست بگوید ما از آن هم مطلع هستیم.

در واقع اساس بحث من با سه وزیر اروپایی این بود که اگر کل تصویر برنامه هسته‌ای را با توجه به مقررات ارائه کنیم با توجه به اینکه آمریکاییها اصرار دارند که ما را به شورای امنیت

ببرند، آنها چه خواهند کرد؟ که اگر آنها قول دهند که ایستادگی می کنند، ما با آنها شروع به همکاری و مشارکت کنیم. اگر هم نتوانند ایستادگی کنند که باید مسیر دیگری را انتخاب کنیم. وقتی سه وزیر را دعوت کردیم اولاً آنها برای سفر به ایران اعلام آمادگی کردند و گفتند منوط به این است که مدیر کل‌های وزارت خارجه سه کشور به صورت غیر رسمی به ایران سفر کنند و یک مذاکره کارشناسی انجام دهند تا ببینیم راهی وجود دارد یا نه؟ مدیر کل‌های سه کشور به تهران آمدند و با کارشناسان وزارت خارجه و این جانب صحبت کردند و در نهایت وزرا تصمیم گرفتند که به تهران سفر کنند. البته در آخرین لحظاتی هم که سه وزیر عازم تهران بودند، هنوز نسبت به متنی که می‌بایست توافق شود توافق نداشتیم. به هر حال آنها به تهران آمدند. در آغاز موارد مهم در جلسه کارشناسی مورد بحث قرار گرفت و آنها نتوانستند موارد اختلاف را حل و فصل کنند. بنابراین مسائل مورد اختلاف به ناچار در جلسه وزرا و این جانب مطرح شد. لذا جلسه خیلی طولانی شد. جلسه از صبح آغاز شد و تا حدود ۳ بعد از ظهر ادامه داشت تا ما به توافق برسیم.

در این جلسه اروپاییها به ما قول دادند که اگر ما تصویر کامل هسته‌ای کشور را طبق قطعنامه به آژانس اعلام کنیم، اگر آمریکاییها بخواهند اصرار کنند که پرونده ما را به شورای امنیت ببرند، آنها ایستادگی خواهند کرد و اجازه نخواهند داد که این اتفاق رخ دهد. البته شاید آن شرایط یک شرایط خاص بود. آمریکاییها در اوج غرور و پیروزی در عراق بودند و اروپاییها هم قصد نداشتند این پرونده به شورای امنیت برود تا آمریکاییها بخواهند یک بحران دیگری در منطقه ایجاد کنند. در آنجا این قول را به ما دادند که ما ایستادگی می‌کنیم و نمی‌گذاریم این پرونده به شورای امنیت برود. لذا ما تصویر کامل را به آژانس اعلام کردیم ضمن اینکه اعلام کردیم پروتکل الحاقی را امضا می‌کنیم. البته تمام مواردی که با سه وزیر اروپایی توافق کردیم مواردی بود که نظام تصمیم گرفته بود که آنها را انجام دهیم. یعنی اگر با سه وزیر هم به توافق نمی‌رسیدیم، به صورت یک جانبه اعلام می‌کردیم که پروتکل را امضا می‌کنیم؛ تصویر کامل پرونده هسته‌ای را به آژانس ارائه خواهیم کرد و اعلام می‌کردیم که بخشی از چرخه سوخت را به حالت تعلیق در می‌آوریم. یعنی تصویب شده بود که حتی اگر با ۳ کشور هم به توافق نرسیدیم، این موارد را یک جانبه اعلام کنیم. ولی ما با آنها یک معامله‌ای انجام دادیم که ما این موارد را انجام بدهیم و آنها هم در برابر آن تعهداتی را انجام بدهند.

مهم‌ترین قولی که به ما دادند این بود که در برابر مسئله شورای امنیت ایستادگی کنند و

کاری کنند که این مسئله در داخل آژانس حل و فصل شود. اروپا به این وعده خود در اجلاس نوامبر عمل کرد. یعنی علی‌رغم اینکه آمریکاییها با همکاری استرالیا، کره جنوبی و ژاپن پافشاری می‌کردند که این پرونده باید به شورای امنیت ارجاع شود، سه کشور اروپایی ایستادگی کردند و نگذاشتند پیشنهاد آمریکا مطرح شود. این مسئله بسیار جالب توجه بود؛ حتی روسها به ما گفتند که این اولین منظره جالب در تاریخ سیاسی بود که ما شاهد آن بودیم که انگلیس رو در روی آمریکا قرار گرفته بود. ما تا به حال چنین منظره‌ای را ندیده بودیم، برای ما خیلی زیبا بود. ما از اجلاس نوامبر عبور کردیم منتهی بعداً اعتمادسازی بین ما و اروپا یک مقدار دچار مشکل شد.

در اینجا این نکته را اضافه کنم و آن اینکه در آن مقطع ما از مذاکرات پشت پرده آمریکا و انگلیس بالیبی مطلع نبودیم. همچنین این موضوع که دلالتی که از او قطعاتی را خریداری کرده بودیم، لیبی هم از همان دلالت تجهیزات را خریداری کرده، اطلاع نداشتیم. ما یک متنی را راجع به آن دلالت و تجهیزاتی را که از او خریده بودیم به صورت برگ جداگانه و خصوصی برای البرادعی به ضمیمه همان تصویر کامل پرونده ایران به آژانس، ارائه کرده بودیم. مشخصاتی که آژانس درباره‌ی آن دلالت و مکانهایی که با او معامله کرده بودیم، به ما می‌داد، این اطلاعات و مشخصات را در واقع لیبی در اختیار آمریکاییها و انگلیسیها قرار داده بود. لیبیها تمام مسائل را از ابتدا تا انتها به آمریکاییها و انگلیسیها گفته بودند و هر چه که از این دلالت و دیگران خریداری کرده بودند را تحویل آمریکاییها دادند و هر آنچه که آمریکاییها و انگلیسیها از آنها خواسته بودند به آنها عمل کردند. یعنی راجع به صلح خاورمیانه، اسرائیل و اینکه رابطه با فلسطینیها را قطع کند و کمکهای مالی هم که به آنها می‌کرد را قطع کند؛ و... در واقع هر آنچه که آنها می‌خواستند از لیبی گرفتند. لذا وقتی می‌گویند مدل لیبی؛ این نیست که فقط سانتریفیوژها را جمع‌آوری کنیم و داخل کشتی بگذاریم و به واشینگتن بفرستیم بلکه، مدل لیبی یعنی در مسیر به رسمیت شناختن اسرائیل، یعنی قطع رابطه با نهضت‌های آزادی‌بخش در جهان؛ یعنی تمام مواردی که از قذافی قول گرفتند این را می‌گویند «مدل لیبی» الان شما می‌بینید که لیبی کلاً پروسه صلح را قبول کرد و به نوعی از پروسه صلح خاورمیانه حمایت می‌کند و با مبارزان فلسطینی قطع رابطه کرده و همه کمکها را قطع کرده و در واقع ۱۸۰ درجه تغییر جهت داده است.

به هر حال، از اطلاعاتی که از طریق لیبی به دست آورده بودند، متوجه شدند که ممکن است ما چیز دیگری هم از دلالت گرفته باشیم که اطلاع نداده‌ایم. ما تجهیزاتی را که از این دلالت

گرفته بودیم گفته بودیم جز یک مورد و آن هم، مورد مربوط به P۲ بود که نگفته بودیم و به خاطر اینکه اینها از طریق لیبی به دلال دست پیدا کرده بودند، اطلاعات کافی را به دست آورده بودند. به ما گفتند که آیا شما نقشه های P۲ را خریداری کرده اید یا خیر؟ که معلوم شد که در این رابطه اطلاعاتی دارند، البته ما قصد داشتیم P۲ را بعداً در اظهار نامه ها بنویسیم. ولی به هر حال آنکه این مورد را تخلف محسوب کردند.

سؤال یکی از اعضای شورای انقلاب فرهنگی: آقای دکتر P۲ چیست؟

دکتر روحانی: P۲ سانتریفیوژ پیشرفته تر از P۱ است.

سؤال یکی از اعضای شورا: سانتریفیوژ چیست؟

دکتر روحانی: سانتریفیوژ دستگاهی است که گاز UF۶ وارد آن می شود و از طریق آن غنی می گردد؟

سؤال یکی از اعضای شورا: گاز UF۶ چیست؟

دکتر روحانی: همان گاز هگزا فلوراید است که ماده اولیه برای غنی سازی از طریق سانتریفیوژ است. یعنی در واقع خوراک سانتریفیوژ محسوب می شود.

سؤال یکی از اعضای شورا: غنی سازی یعنی چه؟

دکتر روحانی: در اورانیوم طبیعی (همچنین در UF۶ که به صورت گاز است) ایزوتوپهای ۲۳۵ کمتر از ۱٪ است یعنی بیش از ۹۹٪ ایزوتوپهای ۲۳۸ است. ۲۳۴ و ۲۳۵ از ۱٪ کمتر است (۰/۷ درصد است). ما در غنی سازی، ایزوتوپهای ۲۳۵ را به جای ۰/۷ درصد به ۳/۵ درصد می رسانیم. دستگاههای سانتریفیوژ به دلیل سرعت زیاد و از طریق گریز از مرکز عمل جداسازی را انجام می دهد. این دستگاه در طول یک دقیقه ۶۰ هزار دور گردش دارد. یعنی در یک ثانیه حدود هزار دور گردش می کند و لذا به خاطر سرعت زیاد آن دو پایه ی آن نمی تواند ثابت باشد، لذا سمت بالا، از طریق مگنت معلق است و از سمت پایین به وسیله یک سوزن و داخل روغن گردش را انجام می دهد. در مجموع از لحاظ فنی یک ساختمان پیچیده ای دارد و اساساً از تکنولوژی پیشرفته ای برخوردار است. البته P۱ نسلی است که دهه ۶۰ در دنیا استفاده می شده، بعد از آن

نسلهای P1، P2 و... مورد استفاده قرار گرفته‌اند. آن چیزی که مادر اختیار داریم مدل P1 است و در مورد P2 هم در حد تحقیقاتی کارهایی در حال انجام است.

به هر حال مسئله P2 باعث شد که به اعتماد بین ما و اروپا خدشه وارد شود و به روند و پروسه‌ای که شروع کرده بودیم، ضربه اساسی وارد شود. به دلیل اینکه آمریکاییها از همان روزهای آغازین به اروپاییها می‌گفتند که ایرانیها به شما دروغ می‌گویند و تمام مسائل را به شما نگفته‌اند و آنچه اعلام شده بخشی از پرونده است، در مقابل اروپاییها می‌گفتند که ما به آنها اعتماد کرده‌ایم. موضوع P2 که کشف شد اروپاییها را عصبانی کرد و اساساً شک کردند که آیا ما غیر از P2 نقشه یا تجهیزات دیگری را هم گرفته‌ایم و به آنها اطلاع نداده‌ایم یا خیر؟ مثلاً به ما می‌گفتند که آیا شما نقشه بمب را هم گرفته‌اید؟ به دلیل اینکه لیبی نقشه بمب را هم خریداری کرده بود. آنها به ما می‌گفتند لیبی نقشه بمب را از همین دلالتی که شما با او رابطه داشتید خریداری کرده است. چگونه می‌شود که P2 و P1 را بخرید و نقشه بمب را خریداری نکنید؟! البته این دلالت الان در زندان مالزی است.

در مجموع، به خاطر مسائلی که لیبی برای ما به وجود آورد، کار ما یک مقدار سخت و مشکل شد. ضمن اینکه علی‌رغم همه این مشکلات، در مراحل بعدی با اروپاییها به یک توافق بسیار خوبی رسیدیم و آن این بود که ما دامنه تعلیق را یک مقدار گسترش دهیم و آنها در قبال آن، پرونده ما را از دستور کار آژانس خارج کنند. این توافق در ماه فوریه ۲۰۰۴ در بروکسل صورت گرفت. ولی بعد از اینکه این توافق در سطح کارشناسان انجام گرفت و بعد سه وزیر آن را امضا کردند و برای ما ارسال کردند، آمریکاییها خیلی به آنها فشار آوردند که در نهایت از تعهدات خود عقب نشینی کردند. نسبت به خبر فشار شدید آمریکا در این مورد، ابتداء از طرق سیاسی آن را شنیدیم و بعد در روزنامه‌های اروپایی هم موضوع، منتشر شد که بوش با بلر تماس گرفته و از کار سه کشور انتقاد کرده که این چه توافقی است که با ایران امضا کرده‌اید؟ ما غنی‌سازی را در حدی که در قطعنامه‌ها آمده بود تعلیق کردیم و نه بیشتر از آن، آنها هم تعهد کرده بودند که پرونده ما را در ماه ژوئن از دستور کار شورای حکام خارج کنند. به هر حال به دلیل مخالفت آمریکا و سروصدای دیگران و مسئله راه‌اندازی اصفهان این کار انجام نگرفت. این موضوع باعث شد تعلیقی که روی قطعه‌سازی و مونتاژ شروع شده بود را به هم بزنیم. شروع مجدد قطعه‌سازی و مونتاژ، یک فضای سیاسی شدیدی علیه ما به وجود آورد.

موضوع دیگری که پیش آمد این بود که اروپاییها کم‌کم به این نتیجه رسیدند که ما در

مواردی که از لحاظ فن آوری مشکلاتی داشتیم، تعلیق را نپذیرفتیم و فقط روی مواردی که مشکل فنی نداشتیم تعلیق را پذیرفتم. این هم مطلبی است که اخیراً خود آنها در مذاکرات می گویند؛ یعنی بخش اصفهان که همان بخش U.C.F و کارخانه ای است که کیک زرد را به UF۴ و UF۶ تبدیل می کند، در دوران تعلیق، تکمیل کردیم. آن زمانی که با اروپاییها در تهران صحبت می کردیم هنوز در حال نصب دستگاهها در بعضی از بخشهای اصفهان بودیم و کار زیادی برای تکمیل پروژه باقی مانده بود. در واقع با فضای آرامی که ایجاد کردیم، توانستیم اصفهان را تکمیل کنیم که الحمد لله امروز اصفهان تکمیل شده است و می توانیم که کیک زرد را به UF۴ و UF۶ تبدیلی کنیم که این مسئله بسیار اهمیت دارد.

در واقع UF۶ ماده تغذیه ای اصلی ماشینهای سانتریفیوژ است که به عنوان Feed Material می باشد. بنابراین مهم بود که این پروسه را به نتیجه برسانیم.

در طول این یک سالی که گذشت، از لحاظ پرونده حقوقی نسبتاً پیشرفت خیلی خوبی داشته ایم. یعنی تمام مواردی که به عنوان موارد اختلاف بین ما و آژانس بوده، عمدتاً حل و فصل شده است. یعنی تمام کارهایی که آنها می گفتند شما به صورت مخفی انجام دادید یک مقدار بحث، راجع به تبدیلات (Conversion) بود، که مثلاً کیک زرد را به UF۴ و یا مثلاً UF۴ را به UF۶ تبدیل کرده بودیم، بحث تبدیلات با آژانس تمام شده و به حل و فصل نهایی رسیده ایم. در بحث لیزر که یک بخش بسیار عمده ای بود و مربوط به دستگاههایی بود که از چین و روسیه خریداری کرده بودیم و به آژانس اطلاع نداده بودیم، (گرچه از لحاظ مقرراتی ملزم به دادن اطلاع به آژانس نبودیم) به حل و فصل نهایی با آژانس رسیدیم.

اما چند مسئله دیگر باقی مانده است که البته برخی از آنها را حتی آن روزی که با سه وزیر در تهران مذاکره می کردیم، اصلاً از آنها بی خبر بودیم. یکی از آن موارد، آلودگی سطح بالا است. ما اطلاعی نداشتیم که در کشور ما آثار آلودگی سطح بالا وجود دارد. آلودگی به این معنا است که آثار غنای اورانیوم بالای ۵۰٪ در کارگاههای ما وجود دارد. اگر در کشوری اورانیوم در سطح بیش از ۲۰٪ غنی سازی شود، معنای آن این است که در پی ساخت سلاح است. غنی سازی تا کمتر از ۲۰٪ توجیه برای سوخت نیروگاه دارد و وقتی به ۲۵٪، ۵۰٪ و ۶۰٪ می رسد یعنی هدف ساخت بمب است. بازرسان وقتی از کارگاههای ما نمونه گیری کردند از طریق استفاده از یک نوع دستمالهای خاصی که بر روی نقاط مشکوک می کشند و آن را به آزمایشگاه برده و مورد آزمایش قرار می دهند، مشخص می شود که چه فعل و انفعالاتی در آن مکان صورت گرفته

است. این آزمایش حتی نشان می‌دهد که در چه تاریخی این اقدامات صورت گرفته است. در تابستان ۱۳۸۲ وقتی نمونه گیری کردند و بعد مورد آزمایش قراردادند، گفتند که در ایران آلودگی با غنای ۷۰ و ۸۰ درصد پیدا شده است. این موضوع باعث یک سروصدای جدیدی شد. ما هم دچار حیرت شده بودیم که چرا این آلودگی وجود دارد در حالی که مطمئن بودیم ما چنین فعالیتی را انجام نداده‌ایم. آنها هم قبول نمی‌کردند. حتی این بحث در ایران مطرح شد که برخی از بازرسان آژانس تحت تأثیر آمریکا، دستمال آلوده را به ایران آورده و اعلام کرده‌اند که اینجا آلوده است. بعدها معلوم شد سانتریفیوژهایی که از دلال خریداری کرده بودیم برخی از آنها دست دوم بوده و توسط کشور ثالث غنی‌سازی شده بوده و بالطبع قطعات این سانتریفیوژها آلوده بوده است.

سؤال یکی از اعضای شورا: آیا الان آژانس پذیرفته که این آلودگی از طرف ما نبوده؟

دکتر روحانی: یکی از مشکلاتی که ما الان با آژانس داریم و هنوز حل و فصل نهایی نشده است راجع به همین آلودگی است و ما هنوز نتوانسته‌ایم این مسئله با آژانس به طور کامل حل و فصل کنیم. یعنی آژانس هنوز هم شک دارد که آیا این آلودگیها تماماً مربوط به قطعاتی است که از خارج وارد کردیم یا نه؟ شبهه دیگر اینکه آنها می‌گویند ممکن است در زمان فروپاشی شوروی سابق، از آنها اورانیوم غنی شده خریداری کرده و به ایران آورده‌اید. به دلیل اینکه در آلودگیهایی که کشف می‌شود در آزمایشات مشخص می‌شود که اورانیوم مربوط به کدام کشور است. طبق نظری که آژانس دارد، برخی از آلودگیهایی که در ایران کشف شده است، مواد آن مربوط به شوروی سابق می‌شود. کشور ثالثی که آنها احتمال می‌دهند ما این قطعات را از آنجا خریداری کردیم، پاکستان است. البته از طرف ما اسم هیچ کشوری مطرح نشده است چون ما از دلال خریداری کرده‌ایم. پاکستانیها هم می‌گویند که هیچ ماده‌ای را از شوروی سابق وارد نکرده‌اند. آنها در مورد آلودگی ۳۶ درصدی که در ایران کشف شده است می‌گویند مربوط به بازفراوری اورانیوم مصرف شده در نیروگاه است. البته ما تقریباً با آژانس برای حل و فصل نهایی این مسئله نزدیک شده‌ایم. الان آژانس قصد دارد به مراکز غنی‌سازی پاکستان برود و از آنجا نمونه برداری کند. و یا قطعاتی را از پاکستان به وین برای آزمایش منتقل کند در حال حاضر هم مشکلی بین آژانس و پاکستان بر سر این موضوع ایجاد شده است

موضوع دیگر، بحث ۲۲ است که سوابق آن را اعلام نکرده بودیم که هنوز مسائل این

موضوع پایان نیافته است. سؤال آنها این است که نقشه های P۲ را چگونه و چه زمانی خریداری کرده ایم و چه چیزهای دیگری خریداری کرده ایم و کارگاه P۲ کجا بوده است. ما در مورد P۲. به آنها گفتیم که در یک کارگاه کوچک بخش خصوصی فعالیت می شده و فقط در آنجا فعالیت بوده است. آنها هم هنوز نپذیرفته اند. چون می گویند شما این همه پول برای نقشه ها داده اید و بعد این نقشه ها را به یک شخص دادید که داخل کارگاه کوچک خود این فعالیتها را انجام بدهد؟! قاعدتاً شما در یک نقطه دیگری فعالیت اصلی را انجام می دهید. به هر حال هنوز یک مقدار اختلاف در این زمینه باقی مانده است. که باید برای آنها روشن شود که واقعیت همین است که اعلام کرده ایم.

سؤال یکی از اعضای شورا: یعنی ما در این مورد، دروغ گفته ایم؟

دکتر روحانی: نه، ما دروغ نگفته ایم. ما تمام موارد را درست گفته ایم، البته ممکن است در برخی موارد در اعلام آنها تأخیر شده باشد.

بنابراین اکثر موارد در بخش حقوقی حل و فصل شده است ولی بعضی از موارد هنوز باقی مانده است، گرچه به حل و فصل نهایی نزدیک شده ایم. ما امیدواریم در گزارشی که تا چندی بعد ارائه می شود، البرادعی بتواند بگوید که ایران راجع به آلودگی، تمام کارهای لازم را انجام داده است و این کشور ثالث است که باید با آژانس همکاری کند و در مورد P۲ بگوید که اکثر شبهات و اشکالات مارتفع شده است. به هر حال وضع ما، از لحاظ حقوقی خوب است. یک سال، زمان زیادی نیست. معمولاً اگر کشوری در این گونه امور در یک سازمان بین المللی با مشکل مواجه شود برای حل مسئله، معمولاً به سالها فرصت نیاز است. ما نسبتاً خوب پیشرفت کرده ایم. یعنی سازمان انرژی اتمی، وزارت خارجه و همه مسئولین واقعاً خوب کار کرده اند و پیشرفت ما در این زمینه خوب بوده است.

از لحاظ فن آوری، نسبت به سال گذشته از وضع خوبی برخورداریم. به دلیل اینکه سال گذشته در ابتدای برنامه قرار داشتیم. مثلاً اگر ما قصد داشتیم غنی سازی را انجام بدهیم، حتی ماده اولیه آن را نداشتیم. ما یک مقدار کمی ماده اولیه (UF۶) را از خارج خریداری کرده بودیم و همان مقدار را می توانستیم برای مدت چند ماه مصرف کنیم. اما امروز اصفهان راه اندازی شده است و ما از لحاظ فنی در این زمینه پیشرفت خوبی داشته ایم. وضع ما در قسمت ساخت قطعه و مونتاژ خوب است یعنی در طول یک سال گذشته، قطعات فراوانی را تولید کردیم. البته

این کارها دیگر مخفی نیست و آژانس بر آنها نظارت دارد و از میزان تولید قطعات و مونتاژ و اینکه چه مقدار سانتریفیوژ آماده کرده ایم؛ آگاه است.

در خصوص تعداد سانتریفیوژ، وضع ما نسبتاً خوب است. یعنی سال گذشته زمانی که قصد مذاکره با اروپاییها را داشتیم چیزی در حدود ۱۵۰ عدد سانتریفیوژ داشتیم اما الان در حدود ۵۰۰ عدد سانتریفیوژ آماده داریم. اگر هم قصد داشته باشیم که این تعداد را به ۱۰۰۰ عدد برسانیم، مشکلی نداریم. پس پیشرفت خوبی در این زمینه داشته ایم.

الان به مقطعی رسیده ایم که مجدداً در یک مقطع حساسی قرار گرفته ایم. حساسیت مقطع به این دلیل است که آمریکاییها به اروپاییها می گویند که سر شما کلاه رفته است. به دلیل اینکه ایران در طول این یک سال، تمام مشکلات فنی خود را حل کرده است. اگر سال گذشته جلوی فعالیت ایران را گرفته بودیم قطعات تولید و مونتاژ نشده بود و این میزان سانتریفیوژ در اختیار نداشتند. سال گذشته ماده اولیه (UF۶) نداشتند. در صورتی که امسال این مواد در اصفهان تولید می شود. بنابراین می گویند ایران خود را به مرز تولید رسانده و از فرصت یک سال، حداکثر استفاده را کرده است. در واقع این مطلب را می گویند که اروپا در مجموع ضرر کرده و ایران توانسته برنامه خود را به نحو نسبتاً مناسبی ادامه دهد.

بنابراین به مرزی رسیده ایم که می دانند اگر ما به تعلیق پایان دهیم، در عرض چند ماه با امکاناتی که در اختیار داریم می توانیم به غنی سازی در سطح ۳/۵٪ برسیم. الان فشار روی ما بیشتر شده است که ایران تعلیق وسیع تری را انجام بدهد که در قطعنامه اخیر ماه سپتامبر هم تصویب شده است. ضمن اینکه آژانس را مجبور کردند که در اجلاس ماه نوامبر یک گزارش جامع ۲ ساله را ارائه کند. چون گزارشات آژانس ۳ ماهه است. اگر گزارشی مربوط به ۳ ماه اخیر بدهند تمام آنها مثبت است و مطالب منفی وجود ندارد. اما زمانی که می گویند گزارش ۲ ساله بدهد، مجدداً تمام موارد منفی سال گذشته ذکر می شود و لذا گزارشی که این دفعه آژانس به شورای حکام خواهد داد، مجدداً تخلفات گذشته را بیان می کند که ایران چه تخلفاتی را انجام داده است و در چند مورد خلاف واقع اظهار نموده است و چه چیزهایی را مخفی کرده است. تمام این موارد در گزارش آینده مجدداً ذکر می شود.

این موضوع به این علت است که آمریکاییها مصمم شده اند تا در این مقطع پرونده، را به شورای امنیت ارجاع دهند و به همین خاطر است که فشار خود را روی اروپاییها زیاد کرده اند. ضمن اینکه اروپای امروز با اروپای سال گذشته یک مقدار متفاوت است. اروپا در سال گذشته

۱۵ کشور بود و مقداری وضع بهتر بود و فقط ۳-۴ کشور بودند که با آمریکا همکاری نزدیکی داشتند. ولی الان ۱۰ کشور جدید به آنها اضافه شده است که اکثریت این کشورها آمریکایی هستند. لذا آمریکا الان نفوذ بیشتری در اتحادیه اروپا دارد. در هفته های اخیر که سه کشور راجع به بسته (Package) معروف که می خواهند به ایران تقدیم کنند، در اتحادیه بحث زیادی شده است. این کشورها همان حرف آمریکاییها را تکرار کرده بودند که ایران تخلف کرده و شما می خواهید به آنها جایزه بدهید؟ آنها تخلف کردند و باید به شورای امنیت بروند. سه کشور اروپایی هم گفته بودند اگر شما با ما همراه نشوید خود ما به تنهایی با ایران کار می کنیم. بنابراین یک مقدار نسبت به سال گذشته، وضع متفاوت است. ضمن اینکه فشار آمریکاییها هم نسبت به اروپاییها شدیدتر شده است.

شاید یک مقدار هم نگرانی اروپاییها کمتر شده است. یعنی آنها در ابتدا تصور می کردند که اگر ما به شورای امنیت برویم، بحران و جنگ جدیدی در منطقه خواهد بود و آمریکا به ایران حمله می کند اما الان احتمال اینکه اگر به شورای امنیت برویم، جنگی رخ بدهد خیلی ضعیف است. یعنی آمریکاییها بعید است که قصد داشته باشند یک بحران دیگری در منطقه ایجاد کنند، به دلیل معضلات و مشکلاتی که امروز در عراق با آنها مواجه هستند. بنابراین شرایط، یک مقدار متفاوت است و به همین دلیل اروپاییها نسبت به سال گذشته از اینکه ما به شورای امنیت برویم خیلی نگران نیستند. البته هنوز هم نمی خواهند که ما به شورای امنیت برویم. به دلیل اینکه در شورای امنیت عمدتاً کار به دست آمریکا می افتد و اروپاییها نقش کمتری خواهند داشت. ضمن اینکه از این موضوع هراس دارند که آمریکاییها با این فشار، به تدریج نظام ایران را بشکنند و این مسئله به نفع آنها نیست که یک حکومت آمریکایی در ایران روی کار بیاید و یا اینکه آن قدر فشار وارد کنند که در نهایت جمهوری اسلامی ایران با آمریکا همکاری کند، این موضوع هم به نفع اروپاییها نیست. آنها در این شرایط روابط خوبی با ما دارند و احتمالاً در آن شرایط ممکن است روابط ما با آنها تضعیف شود.

در مجموع، خیلی به نفع اروپا نیست که ما به شورای امنیت برویم. اما در عین حال در مسئله چرخه سوخت، به همان میزانی که آمریکاییها مصمم به جلوگیری هستند آنها هم مصمم اند. البته در این مسئله یک تفاوت اساسی بین اروپا و آمریکا وجود دارد و آن اینکه آمریکا قصد دارد ما را به شورای امنیت ببرد تا تمام مسائل خود را با ما حل و فصل کند. یعنی به بهانه مسئله هسته ای به شورای امنیت می رویم اما با حل مسئله هسته ای از شورای امنیت

خارج نمی شویم. آنها قصد دارند تمام مسائل مورد نظرشان همچون بحث خاورمیانه و تروریزم و... را در آنجا مطرح کنند. یعنی آمریکاییها قصد دارند از اهرم شورای امنیت استفاده کنند تا تمام مسائل مورد نظر خود را با ما حل و فصل کنند ولی اروپاییها نمی خواهند ما را در یک مشکل بزرگ قرار بدهند. شاید در منطقه، ایران یک فضای تنفسی برای آنها باشد. آنها در حال حاضر جایی را ندارند، عراق و بقیه کشورهای عربی در اختیار آمریکا است. ذخایر نفت و چاههای نفتی در اختیار آمریکا است و فقط کشوری که مستقل و آزاد است و اروپاییها می توانند با آن صحبت کنند، ایران است. ضمن اینکه در مسئله چرخه سوخت نظر اروپا هم همانند آمریکا است و اگر بدتر نباشد بهتر نیست. روس هم همانند آنها است و آنها هم می خواهند که ما چرخه سوخت نداشته باشیم. تقریباً تمام کشورهای دیگر هم به همین صورت هستند. چین هم نمی خواهد که ما چرخه سوخت داشته باشیم ولی چین و روسیه نمی خواهند که ما به شورای امنیت برویم. مثلاً آقای لاوروف که به تهران آمده بود اصرار فراوانی داشت بر اینکه چرخه سوخت نداشته باشیم و می گفت برای چه می خواهید سوخت تولید کنید؟ این فن آوری معضلات و مشکلات فراوانی دارد و اصلاً مقرون به صرفه نیست. ما به شما سوخت ارزان می دهیم و تعهد به فروش آن می کنیم. ایشان به من گفتند که یک پیشنهاد خوبی برای شما دارم و آن اینکه، مگر شما ۲۰ نیروگاه و سوخت آنها را نمی خواهید؟ ما تمام آنها را تعهد می کنیم. پس، روسها هم نمی خواهند ما چرخه سوخت داشته باشیم، هم به دلیل اقتصادی که قصد دارند که سوخت را به ما بفروشند و ایران بازار آنها باشد و هم به دلیل امنیتی. بنابراین در مسئله چرخه سوخت، نوعی اتفاق نظری وجود دارد.

در شرایط فعلی که اروپاییها این بسته (Package) را به ما پیشنهاد داده اند، در این بسته هم نکات مثبت و هم نکات منفی وجود دارد. در مجموعه ای که آنها به ما ارائه داده اند یکسری موارد مثبت و خوب، مواردی هم به صورت شعاری و بی محتوا و یکسری موارد هم از نظر ما منفی است. البته امروز صبح (Package) جدید خود را به ما ارائه داده اند که در واقع یک مقدار طرح قبلی خود را اصلاح کرده اند. مثلاً نقطه مثبت آن این است که می گویند ما حق ایران را برای داشتن فن آوری هسته ای در چارچوب N.P.T به رسمیت می شناسیم. یا اینکه می گویند ایران حق دارد که دارای نیروگاه هسته ای باشد و اینکه چون ایران نفت و گاز دارد پس نباید این فن آوری را داشته باشد نادرست است. چون آمریکا می گوید ایران اصلاً نیازی به نیروگاه هسته ای ندارد ولی آنها می گویند این حق ایران است و باید داشته باشد. به دلیل اینکه ایران

حق دارد برای آینده بلند مدت خود نگران باشد که یک روزی نفت و گازش تمام می‌شود و باید این فن‌آوری را داشته باشد.

در بخش دیگری گفته‌اند که ما از اینکه بازار سوخت ارزان نیروگاه هسته‌ای در اختیار ایران قرار بگیرد حمایت می‌کنیم و تمام امکاناتی که برای مسائل ایمنی و حفاظتی نیروگاه‌ها و یا مراکز هسته‌ای است آنها را در اختیار ایران قرار می‌دهیم. در بخش‌های دیگر آن به مواردی اشاره کرده‌اند که مثبت است ولی اهمیت زیادی ندارد. مثلاً می‌گویند ما از این مسئله که ایران عضو WTO باشد حمایت می‌کنیم. اروپاییها قبلاً هم هیچ‌گاه مخالف نبودند، آن کشوری که مخالفت می‌کند، آمریکا است. می‌گویند ما بلافاصله مذاکره T.C.A (قرارداد تجاری بین ایران و اروپا) را شروع می‌کنیم. یعنی می‌گویند به محض اینکه بر سر این معامله با ایران به توافق برسیم بلافاصله مذاکرات را آغاز خواهیم کرد. این موارد برای ما چیزی نقدی ندارد. برای اینکه زمان نهایی شدن آنها طولانی است و ممکن است چند سال طول بکشد تا به نتیجه نهایی برسیم.

در بخش دیگر می‌گویند ما می‌خواهیم ایران به عنوان یک شریک پایدار تجاری اروپا باشد و ما آماده‌ایم در زمینه سرمایه‌گذاری، صنعت، هواپیمای غیرنظامی، کشاورزی و صنایع نفت و گاز در ایران وارد همکاری شویم. این مسئله، بیشتر به صورت کلی است، چون می‌گویند ما آماده‌ایم تا با یکدیگر مذاکره کنیم تا به تفاهم برسیم. در (Package) قبلی مطالبی ذکر شده بود که از دید ما مثبت نبود، البته آنها اعلام کردند که منظورشان چیز دیگری بوده است. مثلاً گفتند ما در مبارزه با تروریسم با ایران همکاری می‌کنیم و تروریست خواندن منافقین را ادامه می‌دهیم. استنباط ما این بود که یعنی اگر همکاری نکنیم ممکن است تروریست بودن منافقین را رها کنند. آنها گفتند نه، مقصود ما این نبوده است. البته در طرح جدید، نکته خوبی آورده‌اند و گفته‌اند ما با ایران برای مبارزه با تروریسم وارد همکاری می‌شویم و علیه القاعده و گروه‌های تروریستی مثل M.E.K (منافقین) همکاری کنیم یعنی منافقین را دقیقاً در کنار گروه القاعده قرار داده‌اند. در این طرح برعکس طرح قبل که خیلی بد مطرح شده بود، جملات مناسبی آمده است. در مورد اینکه ما با ایران راجع به چرخه سوخت باید به یک گارانتی (objective guaranty) برسیم، در طرح قبلی نوشته بودند که (objective guaranty) ابتدا به معنی توقف است مگر اینکه راهی پیدا کنیم. این موارد را حذف کردند و گفتند ما باید با ایران به یک توافق برسیم. یک مقدار مواردی که ما با آنها تند برخورد کردیم اصلاح کرده‌اند. مثلاً گفته بودند ما از طرح GA برای خاورمیانه بزرگ حمایت می‌کنیم که ایران هم عضو باشد. کارشناسان ما به آنها گفتند که چه

کسی از شما خواسته است؟ ما اصلاً نمی‌خواهیم. آنها گفتند که این موضوع را روسها به ما گفتند آن را بگنجانیم، اگر نمی‌خواهید آن را حذف می‌کنیم. البته در طرح اخیر این مورد را حذف کرده‌اند. مطلبی بود که آورده بودند و از نظر ما مثبت نبود. بنابراین در این (Package) هم بخش مطالبی است که اهمیت دارد و مطالب دیگری هم هست که اهمیت چندانی ندارد. فعلاً در حد یک طرح است، تا اینکه در مذاکره با آنها بتوانیم به یک توافق برسیم. ممکن است به نتیجه مطلوب نرسیم.

سؤال یکی از اعضای شورا: آیا تمام این همکاریهای آنها، کم یا زیاد در برابر توقف چرخه سوخت است یا خیر؟

دکتر روحانی: اروپا می‌گوید که من وارد این معامله با شما می‌شوم به شرط اینکه شما امروز که فعالیت غنی سازی را تعلیق کنید، این تعلیق ادامه پیدا کند. آنها کلمه نامشخص (infinitive) را این دفعه حذف کرده‌اند. این هم به این خاطر بود که ما راجع به آن شبهه داشتیم. به هر حال چیزهایی که ما نسبت به آنها خیلی حساس بودیم، در این طرح اصلاح کرده‌اند. آنها می‌گویند ایران طبق قطعنامه ماه سپتامبر تعلیق را آغاز کند و این تعلیق در دوره مذاکره ادامه پیدا کند. یعنی تا هر زمانی که ما با یکدیگر مذاکره می‌کنیم تا به توافق برسیم این تعلیق ادامه پیدا کند. ما به آنها گفتیم اشکالی ندارد و ما تا دوره مذاکره تعلیق می‌کنیم ولی دوره مذاکره ۲ ماه می‌باشد. آنها گفتند ۲ ماه امکان پذیر نیست. برای اینکه بسیاری از این طرحهایی که با شما داریم را باید بحث کنیم تا به توافق برسیم و بعد باید آنها را به کشورهای خود ببریم و بعضی از آنها را حتی در پارلمانهای خود به تصویب برسانیم. این مسائل با ۲ ماه حل نمی‌شود. ما می‌گفتیم ۲ ماه و آنها گفتند ۲ سال. البته آنها گفتند این ۲ سالی که ما گفتیم یک مدت دقیقی نیست، به این دلیل که شما ۲ ماه گفتید ما هم گفتیم ۲ سال. ولی می‌توانیم با یکدیگر بحث کنیم و فکر می‌کنیم بتوانیم برای این دوره‌ای به یک توافقی برسیم.

سؤال یکی از اعضای شورا: آیا یک سال مورد قبول است؟

دکتر روحانی: ما کمتر از یک سال می‌خواهیم. ما امیدواریم بر سر این موضوع در کمتر از یک سال به توافق برسیم اگر آنها حسن نیت داشته باشند. آنها می‌گویند فعالیت‌های خود را تعلیق کنید، بنابراین بحث توقف نیست. آنها می‌گویند در دوران تعلیق و در مذاکرات یکی از موارد

مهم مذاکره بین ما و شما این است که چگونه غنی سازی کنید که توأم با اطمینان لازم باشد که در پی سلاح نیستید. یعنی وقتی شما به ۳/۵٪ رسیدید، ما چگونه مطمئن شویم که شما از این ۳/۵ به سطح بالاتری نمی روید. بنابراین این موضوع، بحث اصلی ما با اروپا خواهد بود. البته ممکن است ما به تنهایی با اروپا به نتیجه نرسیم و اگر با اروپا وارد این پروسه شدیم ناچاریم که دیگران نیز به کمک ما بیایند.

ما برای گرفتن کمک با روسها، مواردی را تست کردیم ولی متأسفانه تاکنون نتیجه، مطلوب نبوده است. آنها می گویند، شما می توانید چرخه سوخت داشته باشید ولی به این صورت نمی شود که هم چرخه سوخت داشته باشید و هم بتوانید اعتماد ایجاد کنید. خود اصرار بر داشتن چرخه سوخت یعنی بی اعتمادی. من با وزیر خارجه روسیه در جلسه ای که ۲/۵ ساعت به طول انجامید به توافقاتی رسیدیم. در آخر جلسه وقتی خواستم جمع بندی کنم، فوری از حرف خودش برگشت و گفت بله این موارد را توافق کردیم ولی من باید این مطالب را با رئیس جمهور مطرح کنم و از ایشان اجازه بگیرم ضمن اینکه با تیم کارشناسی هم باید مشورت شود. بعداً تیم کارشناسی را که به تهران فرستادند توافقات را قبول نکردند و گفتند امکان پذیر نیست. با روسها کار کردن خیلی سخت است و شاید کار کردن با چینها یک مقدار آسان تر باشد. یعنی حساسیتی که روسها روی ما دارند، چین در آن حد حساسیت ندارد. چین به ما قولی نداده است که در این زمینه کاری بکند ولی نسبتاً نرم تر است. البته وزیر خارجه چین هفته آینده به تهران می آید باید دید در مذاکره با وی در تهران به چه تفاهمی می رسیم.

برخی از کشورها با ما همکاری خوبی دارند مثل آفریقای جنوبی. ما با آفریقای جنوبی در حال مذاکره هستیم، دلیل آن هم این است که آفریقای جنوبی هم در آینده قصد دارد چرخه سوخت را راه اندازی کند و لذا نمی خواهد معضلاتی ایجاد شود که برای آینده ی آنها مشکلاتی را به وجود آورد. مثلاً برزیل تا حدی آماده است که با ما همکاری کند، به دلیل اینکه برزیل چرخه سوخت خود را شروع کرده است و نمی خواهد مقرراتی وضع شود که برای آنها هم مشکل زا باشد.

در مجموع فکر می کنیم با یک سری از کشورهای دیگر باید به یک طرح دیگری برسیم که طبق آن طرح و فرمول، آنها سراغ اروپاییها بروند. یعنی فقط ما و اروپا نباشیم. از یک طرف ما و چند کشور باشیم و طرف مقابل هم اروپا باشد. شاید از این طریق بتوانیم با اروپاییها به تفاهم و نقطه مطلوبی برسیم. اگر هم نرسیدیم، چند ماه با اروپاییها مذاکره می کنیم و در نهایت به وضع

امروز خودمان می‌رسیم حداقل محصول کار این خواهد بود که شورای امنیت را به تعویق می‌اندازیم، اگر قرار بود که در ماه نوامبر به شورای امنیت برویم حداقل برای یک سال دیگر این مسئله را به تعویق می‌اندازیم و نسبت به افکار عمومی هم اتمام حجتی کرده‌ایم و در این فرصت فن‌آوری را کامل‌تر می‌کنیم و از لحاظ حقوقی مسائلمان را با آژانس حل و فصل می‌کنیم.

البته ما از سال گذشته که شورای امنیت را به تعویق انداختیم خیلی منفعت بردیم. به خاطر اینکه سال گذشته اصلاً آمادگی برای شرایط شورای امنیت نداشتیم. اما از سال گذشته تا به حال، جلسات فراوانی با بخش اقتصادی، امنیتی و سیاسی برگزار کردیم. در واقع الان خودمان را نسبت به سال گذشته برای شورای امنیت خیلی آماده‌تر کرده‌ایم. چون در ماه‌های گذشته طرح‌های مورد نیاز را آماده کردیم. بنابراین فکر می‌کنیم هنوز هم نمی‌توانیم بگوییم فرض شورای امنیت صد در صد منتفی است.

اگر مذاکرات خود را با اروپا شروع کنیم و با دیگر کشورها هم همکاری کنیم و همه ظرفیت کشور را به میدان بیاوریم، یعنی از کل ظرفیت اقتصادی و سیاسی کشور استفاده کنیم، امید موفقیت کم نیست. مثلاً اگر قرار باشد کشوری در این پرونده به ما کمک کند ما هم باید پروژه‌های مهم را به آن کشور واگذار کنیم نه اینکه پروژه‌ها به کره جنوبی بدهیم و توقع کمک سیاسی از دیگران داشته باشیم. اگر قرار باشد کشوری با ما همکاری کند باید در زمینه اقتصادی همکاری را با آن کشور گسترش دهیم. دولت اعلام آمادگی می‌کند که وارد یک همکاری در این زمینه شوید و پتانسیل‌های اقتصادی را به کار بگیرید و در نتیجه، کشورهای دیگر را به میدان بیاوریم ولی در مقام اجرا هنوز توفیقی نداشته‌ایم.

نقطه دیگری هم مورد نظر ماست و آن اینکه ما نمی‌خواهیم به خاطر عدم اجرای قطعنامه شورای حکام به شورای امنیت برویم. یعنی به گونه‌ای شود که قطعنامه‌ای با اجماع تصویب گردد و ما نسبت به آن قطعنامه تخلف کنیم و به خاطر این تخلف به شورای امنیت برویم. این مسئله توجیه حقوقی دارد، البته توجیه آن قوی نیست که ایران به دلیل اینکه زیر بار مصوبات شورای حکام و آژانس نمی‌رود، پس باید پرونده به مرجع بالاتر برود تا ما بتوانیم بر ایران فشار وارد کنیم. اگر ما نسبت به وظایف پادمانی تخلف نداشته باشیم و آن را اجرا کنیم ولی در معامله با اروپا و در مذاکرات سیاسی موضوع به شکست بیانجامد و به خاطر شکست مذاکرات سیاسی به شورای امنیت برویم، شرایط متفاوت خواهد بود و برای ما خیلی بهتر است تا اینکه

به خاطر تخلفات به شورای امنیت برویم. به دلیل اینکه در صورت شکست مذاکرات سیاسی، دست یک کشور قوی مثل چین باز است که در شورای امنیت بگوید اینها در حال مذاکره بوده‌اند و باید به مسیر مذاکره برگردند و پیشنهاد کنند که مثلاً ۶ ماه مجدداً با یکدیگر مذاکره کنند. این قبیل مسائل در دنیا زیاد اتفاق افتاده است. مثلاً کره شمالی در حال مذاکره بود که این مذاکرات به شکست انجامید و پرونده به شورای امنیت ارجاع شد ولی در آنجا چین و روسیه گفتند که باید مذاکرات ادامه یابد. شورای امنیت پذیرفت که به مذاکرات ادامه دهند. ممکن است مذاکره مجدداً به شکست بیانجامد و دوباره پرونده به شورای امنیت برود؛ ولی این دو مسئله با هم متفاوت است که ما به دلیل شکست در یک مذاکره به شورای امنیت رفته باشیم یا اینکه به خاطر تخلفات.

اگر نظام مصلحت بداند و ما بتوانیم این روند را طی کنیم، فکر می‌کنم یک فرصت برای کشور است. اگر مذاکرات با اروپاییها شروع شود یا روشن می‌شود که آنها در این مقطع حسن نیت دارند و دروغ نمی‌گویند که ممکن است به یک توافق خوبی دست پیدا کنیم و حتی در بحث غنی‌سازی بتوانیم با اروپا به تفاهم قابل قبول برسیم؛ ولی اگر متوجه شدیم که حسن نیتی در کار نیست و می‌خواهند فشار بیاورند تا چرخه سوخت را کنار بگذاریم که در آن شرایط باید تصمیم خودمان را بگیریم، چون ته دل اروپاییها این است که لیستی در برابر چرخه سوخت پیش روی ما بگذارند، تا چرخه سوخت را کنار بگذاریم. مثلاً آنها می‌گویند نیروگاههای اتمی و نیروگاههای تحقیقاتی آب سبک به شما می‌دهیم و سوخت را تضمین می‌کنیم. حتی می‌گویند ما سوخت ۵۰ ساله را برای شما تضمین می‌کنیم و یا آژانس آن را تضمین نماید و به شما اطمینان بدهد. یعنی آنها تکنولوژی، صنعت و قدمهای مهم اقتصادی بردارند و در فن‌آوریهای پیشرفته به ما کمک کنند، به شرط اینکه دست از تولید سوخت برداریم. پس معامله مورد نظر آنها این است که اینها یک امتیازاتی را به ما بدهند و ما هم یک مدت بلندی (مثلاً چند سال) تعلیق کنیم تا با آنها برای تولید سوخت توأم با اعتماد (به اصطلاح ما) و به اصطلاح آنها چرخه سوخت توأم با گارانتی به توافق برسیم. ما assurance می‌گوییم و آنها objective guaranty می‌گویند به هر حال، یک اختلافاتی نسبت به نحوه تضمین و یا نحوه اعتماد داریم. بنابراین یک احتمال وجود دارد که ما بتوانیم با اروپا به نتیجه برسیم و به توافق برسیم و احتمال دیگر اینکه به توافق نرسیم.

در ضمن این مذاکرات، اولین تجربه ما در جمهوری اسلامی ایران است. ما هیچ‌گاه در

جمهوری اسلامی، مذاکره سیاسی به این سنگینی نداشته‌ایم. ماسه مذاکره سیاسی مهم داشتیم. یکی اوایل انقلاب با آمریکا بود که در آن موقع، هم دوره‌ی مذاکره بسیار کوتاه بود و هم به گونه‌ای شد که شما مستحضرید و اطلاع دارید. یک مذاکره دیگری هم بود که با دولت عراق بعد از جنگ داشتیم که این مذاکره ۲ سال به طول انجامید و ما هیچ پیشرفتی نداشتیم. یعنی همان جا که روز اول بودیم در روز آخر هم همان جا بودیم، بدون هیچ پیشرفتی. در واقع این مذاکرات، تجربه‌ی سوم ما است.

ضمناً این پرونده، بسیار سنگین است. در واقع ما با یک کشور روبه‌رو نیستیم و اگر نگوییم با اکثر کشورهای دنیا، حداقل با اکثر کشورهای غربی روبه‌رو هستیم. ما در حال مذاکره با اروپا هستیم. یعنی در زمان گذشته، سه کشور می‌گفتند از طرف اتحادیه مذاکره می‌کنند، اما الان رسماً اعلام می‌کنند که از طرف کل اتحادیه اروپا با ما مذاکره می‌کنند، چون نماینده آقای سولانا هم در جلسات مذاکرات حضور دارد. بنابراین اولین تجربه جمهوری اسلامی ایران است که یک پرونده سنگین بین المللی را که ابعاد مختلف سیاسی، حقوقی، امنیتی و فنی دارد را می‌خواهد به ثمر برساند.

به اعتقاد من، تا امروز موفق بوده‌ایم، معنای این حرف این نیست که تا پایان کار مشکلی نداریم. ما تا به امروز موفق بوده‌ایم و کار را خوب پیش برده‌ایم. یعنی مادر آژانس به پایان کار نزدیک شده‌ایم. زمانی که آقای البرادعی صحبت می‌کند ایشان هم می‌گویند که چند ماه بیشتر تا زمان حل و فصل نهایی باقی نمانده است. در گزارش هم اعلام کرده است که اکثر موارد، حل و فصل نهایی شده است. پس در این زمینه وضع ما خوب است.

در زمینه فنی هم به سطح بسیار خوبی رسیده‌ایم. طبق اطلاع، آژانس در گزارش اخیر خود آورده است که ایران در زمینه چرخه سوخت در بسیاری از زمینه‌ها به تسلط کامل رسیده است. این موضوع بسیار مهم است. البته برای اروپاییها تحمل این مسئله خیلی سنگین است، به دلیل اینکه این همان وضعیتی است که آمریکاییها به آنها بارها گفته‌اند که ایران سر شما کلاه گذاشته است. ولی برای ما از لحاظ وجهه بین المللی بسیار خوب است و نشان می‌دهد که ما به هر حال در زمینه فن آوری به پیشرفت و موفقیت بسیار خوبی رسیده‌ایم. البته اینها پیش بینی ما از گزارش است، در حدی است که ما اطلاع داریم. اگر در گزارش به همان صورتی که فکر می‌کنیم، این جمله باشد، جمله بسیار تأثیرگذار و مهمی خواهد بود.

در زمینه سیاسی هم وضع ما امروز از سال گذشته بهتر است. چین و روسیه تاحدی در

میدان هستند و اعلام کرده‌اند که با ارجاع پرونده به شورای امنیت مخالفت می‌کنند. کشورهای مثل آفریقای جنوبی هم به صحنه آمده‌اند و کشورهای غیر متعهد هم بیشتر از گذشته در میدان هستند. آنها در اجلاس قبل، بهتر از گذشته عمل کردند. امیدواریم که در اجلاس آتی هم بهتر از قبل باشند. بنابراین ما فکر می‌کنیم تا این لحظه با توجه به اینکه تنها بودیم و روبه‌روی ما بسیاری از کشورها ایستاده بودند و یا لاقلاً، کشورهای قوی و قدرتمند غربی علیه ما بودند و همچنین علی‌رغم فشارهای آمریکا و اسرائیل، ما موفقیت‌های خوبی داشته‌ایم.

من در اینجا خیلی صریح بگویم که اگر فشارهای آمریکا و اسرائیل نبود، مسائل ما ماهها قبل به حل و فصل نهایی رسیده بود. شما می‌دانید ما با اروپاییها حتی روی مسئله چرخه سوخت با فرمولی می‌توانستیم به توافق برسیم. حداقل با آلمان و فرانسه می‌توانستیم به توافق برسیم ولی آمریکا و انگلیس آن را به هم زدند و به آنها گفتند که پیشنهاد ایران خطرناک است و لذا نتوانستیم به نتیجه برسیم. اگر فشار آمریکا در این مسئله نبود، ما آن را نهایی کرده بودیم ولی علی‌رغم فشار آمریکا و بازی و نفوذی که صهیونیستها از لحاظ سیاسی، اقتصادی و تبلیغاتی در کشورهای غربی دارند فکر می‌کنم به طور نسبی، جمهوری اسلامی ایران و نظام، کارآمدی خود را در این پرونده به اثبات رسانده است و امیدواریم تا پایان هم موفق باشد و بتواند مسئله را به صورت مناسب حل و فصل کند.

جناب آقای خاتمی (رئیس جمهور)

خیلی متشکر؛ زحمت کشیدید و استفاده کردیم. انشاءالله خداوند به شما قوت بدهد. گرچه ایشان نیازی به قدرشناسی ما ندارند ولی ما به ایشان تبریک می‌گوییم. واقعاً هم با قوت، عزت و هم با هوشیاری و تلاش فوق‌العاده این کارها را انجام داده‌اند. واقعاً حضرت‌عالی خدمت خیلی بزرگی را انجام داده‌اید.

پاسخ دکتر روحانی به دیگر پرسشهای اعضای شورا

۱- مسائلی که یکی از دوستان اینجا فرمودند که ممکن است در بحث انرژی هسته‌ای، مسائل دیگری هم مطرح بشود؛ بله این بحث منتفی نیست. الان شما اطلاع دارید در بحث شیمیایی، اخیراً آمریکاییها و انگلیسیها یکی، دو مورد اتهام به ایران وارد کرده‌اند که ما در حال آماده شدن هستیم تا بازرسان بیایند و بازدید به عمل آورند. اما هیچ مسئله‌ای به پیچیدگی مسئله هسته‌ای

نیست. یعنی فرضاً اگر کشوری سلاح شیمیایی داشته باشد آن قدر حساسیت وجود ندارد، ولی سلاح اتمی جایگاه خاص خودش را دارد و نگرانیها و حساسیت روی این مسئله خیلی زیاد است. بی تردید، حساسیت روی مسئله هسته‌ای از شیمیایی و سایر مسائل بیشتر است. ضمن اینکه آنها راجع به موشک ما هم حساس هستند و اگر روزی ما را به شورای امنیت ببرند یکی از مسائل که ممکن است در آنجا مطرح شود، مسئله موشک است.

اما اینکه شما می‌فرمایید اروپاییها با مسلمانها دشمن هستند، خُب، حکومت چین و روسیه هم با مسلمانها دوست نیستند. در این موضوع همه شبیه یکدیگرند. همان طوری که امام فرمودند، یکی از دیگری بدتر. به هر حال در اینکه نمی‌خواهند ما به یک فن‌آوری پیشرفته برسیم، جای بحث نیست. خیلی روشن است که با ما مخالف هستند. اما در شرایطی که در آن قرار داریم ضمن اینکه آمریکا و اروپا و روسیه در یک هدف مشترکند اما در عین حال، رقابتهایی هم بین آنها وجود دارد.

ما در طول یک سال مذاکراتی که با انگلیس، آلمان و فرانسه داشتیم، بهتر لمس کردیم که چه رقابتهای شدیدی حتی بین این سه کشور وجود دارد. مثلاً من چندی قبل، قصد سفر به فرانسه را داشتم، انگلیس و آلمان می‌گفتند که اگر ایشان برنامه سفر به اروپا را دارند باید به آلمان و انگلیس هم سفر کند و لذا ماهها این سفر به تعویق افتاد. می‌خواهم بگویم که اینها حتی بر سر یکسری مسائل ساده هم با یکدیگر رقابت دارند و ما هم می‌توانیم از این رقابتهای استفاده کنیم. البته ایجاد شکاف بین آنها آسان نیست.

اما اینکه مسئله هسته‌ای یک بهانه است، برای آمریکا صد در صد این طور است. یعنی آمریکا قصد دارد با بهانه هسته‌ای که بهترین بهانه است و می‌تواند افکار عمومی را توجیه کند و کشورهای دیگر را با خود همراه کند به اهداف دیگر خود برسد. آمریکا قصد دارد ما را به بهانه هسته‌ای، برای سایر اهداف خود به شورای امنیت ببرد. ولی در شرایط فعلی اگر با اروپاییها در مسئله هسته‌ای به تفاهم برسیم آنها موفق نمی‌شوند که ما را به شورای امنیت ببرند. البته این موضوع به خاطر منافع خودشان و منطقه و مسائل دیگر است. بنابراین ما می‌توانیم مجدداً از این فرصت استفاده کنیم. ضمن اینکه آمریکا و اروپا در بعضی از مسائل شبیه یکدیگر فکر می‌کنند. اما در عین حال در برخی مسائل هم با یکدیگر اختلاف نظر دارند.

اما اینکه ممکن است در آینده در تکنولوژیهای پیشرفته، روبه‌روی ما بایستند و حاضر نشوند امکاناتی در اختیار ما بگذارند و سوختی که قول داده‌اند را به ما ندهند، تمام این مسائل

مطرح است و احتمال آن وجود دارد. و لذا آقای البرادعی پیشنهاد می کرد و می گفت اگر می خواهید یک معامله بزرگی با اروپا انجام دهید، باید این توافق را به شورای امنیت سازمان ملل ببریم و در آنجا مصوب کنیم که آنها ملزم شوند و نتوانند تخلف کنند. ما از روسیه هم که سوخت می گیریم همین احتمالات وجود دارد. تمام قطعات کارخانه هایی که اروپاییها به ما می دهند، اگر فردا به ما ندهند تمام این کارخانه ها دچار مشکل می شوند. ممکن است تمام مواد اولیه ای که از اروپا و چین و روسیه برای کارخانه ها وارد می کنیم، روزی آنها را به ما ندهند. به هر حال تمام این مسائل محتمل است و هیچ کدام از آنها منتفی نیست. ولی بحث در این است که در شرایط فعلی، بهترین راهی که پیش روی ماست کدام است؟

البته اینکه تکیه ما فقط به سه کشور اروپایی باشد، قطعاً اشتباه است. اگر فکر کنیم مسائل ما فقط از طریق اروپا حل می شود این هم اشتباه است. ما معتقدیم باید با اروپا مذاکره کنیم و از کمک دیگران هم استفاده کنیم. هیچ کس نمی تواند در نهایت اطمینان بدهد که پایان کار صد در صد موفقیت آمیز باشد. ولی حداقل این است که ممکن است فضای بهتری پیدا کنیم و در آن فضا بتوانیم مشکلات را با هزینه کمتری حل و فصل کنیم.

به هر حال فضای داخلی ما مهم است که خودمان را آماده کنیم، همین طور فضای بیرونی هم مهم است. مثلاً اگر ما می توانستیم کشوری را پیدا کنیم برای و تو برای شرایط احتمالی آینده مهم بود (سؤال یکی از اعضاء این بود که آیا کشوری حاضر است از حق و تو خود برای ما استفاده کند) گرچه همه این مسائل در دنیا قابل معامله است. یعنی چین می گوید اگر من از حق و تو استفاده کنم روابط آمریکا با من تیره می شود، در مقابل این مسئله چه نفعی به دست می آورم؟ این مسائل وابسته به این است که ببینید اگر خواستند از حق و تو استفاده کنند چه سودی از لحاظ سیاسی و اقتصادی می برند و اگر استفاده نکنند چه حادثه ای رخ می دهد.

چین و روسیه می توانند از این حق استفاده کنند. من فکر می کنم چین تا به حال از حق و تو استفاده نکرده باشد. شاید روسیه هم فقط یکی، دو مورد استفاده کرده باشد. آن کشوری که در شورای امنیت از حق و تو زیاد استفاده کرده است، آمریکاییها هستند. بنابراین آنها می توانند از حق و تو استفاده کنند ولی به هر حال وقتی می خواهند از این حق روبه روی آمریکا استفاده کنند، این مسئله قیمتی دارد. آنها محاسبه می کنند که آیا به صرفه آنها است یا نه؟ یکی از تلاشهای سیاسی ما هم این است که روابط خودمان را با این کشورها به سطح مناسبی برسانیم. البته این کار بسیار پیچیده و سخت است. چین که مثلاً صدها میلیارد دلار با غرب و اروپا

تجارت دارد حاضر نیست به خاطر ما همه آنها را به خطر بیندازد، مخصوصاً اینکه اگر آمریکا و اروپا با هم باشند، این کار خیلی سخت می‌شود. یک زمانی آمریکا در پی شورای امنیت است و اروپا مخالف است، آنها هم کنار اروپا خواهند بود ولی زمانی که آمریکا و اروپا با هم هستند، در آن موقع کار سخت می‌شود و بعید است چین و روسیه وارد عمل شوند.

در مجموع، روشن است که اروپا دوست ما نیست و رابطه خوبی با اسلام ندارد اما به خاطر جایگاه استراتژیک ایران نمی‌خواهد ایران را از دست بدهد. فضای تنفسی اروپا در منطقه در شرایط فعلی، ایران است. به همین خاطر نمی‌خواهد این فضا را از دست بدهد. ما فکر می‌کنیم تا به حال در بعضی موارد با ما همکاری کرده‌اند و در بعضی موارد دیگر همکاری نداشته‌اند. اختلاف بین آمریکا و اروپا هم در برخی موارد وجود دارد ضمن اینکه در کل در بحث هسته‌ای هدف واحدی دارند.

۲- اما اینکه سؤال که همه با چرخه سوخت ما مخالفند پس چه راهی وجود دارد؟ باید عرض کنم که ما به یک فرصت نیاز داریم تا بتوانیم این توانمندی خود را به فعلیت برسانیم. یعنی اگر ما یک روزی بتوانیم این چرخه را کامل کنیم و دنیا در برابر عمل انجام شده قرار بگیرد، در آن صورت قضیه فرق می‌کند. دنیا نمی‌خواست پاکستان به بمب اتم برسد و برزیل هم چرخه سوخت داشته باشد. ولی برزیل به چرخه سوخت و پاکستان هم به بمب رسیدند و بعداً دنیا با آنها تعامل کرد. اشکال ما این است که به هیچ یک نرسیده‌ایم ولی در آستانه قرار داریم. در مورد ساخت بمب هسته‌ای که هیچ‌گاه نمی‌خواهیم به سمت آن حرکت کنیم ولی در مورد چرخه سوخت هم هنوز به طور کامل به آن دست پیدا نکرده‌ایم. اتفاقاً مشکل اصلی ما همین است.

۳- یکی از اعضاء اینجا گفتند که باید این مسئله مخفی انجام می‌گرفت. قرار این بود که آشکار نباشد ولی به هر حال از طریق جاسوسان آشکار شد. قرار این نبود که این موضوع اعلام شود. شما می‌گویید اگر از ابتدا می‌گفتیم که ما می‌خواهیم چرخه سوخت داشته باشیم، آسان‌تر بود. بله، اگر از ابتدا قرار این بود که ما اعلام کنیم یعنی همان طوری که از همان زمان کلنگ زدن اصفهان به آژانس اعلام کردیم که قصد ساختن کارخانه UCF را داریم، نظنر را هم از ابتدا اعلام می‌کردیم مشکلاتی نداشتیم و یا مشکلات ما به مراتب کمتر بود. اساساً علت اینکه پرونده ما

پیچیده شده به همین خاطر است. آنها می‌گویند اگر شما در پی چرخه سوخت واقعی بودید چرا مخفیانه کار کردید؟! تمام اشکالات از اینجا نشئت می‌گیرد. اگر آشکارا انجام می‌دادیم، مسئله خیلی ساده‌تر بود. از ابتدا قرار بود به خاطر یکسری دلایل مثلاً فشار غرب برای تهیه مواد اولیه و امثال آن، برای مدتی اعلام نشود البته همه می‌دانستیم که این موضوع زمانی آشکار می‌شود. فعلاً نمی‌خواهم تاریخچه این مسئله را بیان کنم.

۴- اشاره کردند به مواردی از اشکالات، به هر حال یکسری اشکالاتی بوده مافِعلاً با این شرایط مواجه هستیم. غرب با چرخه سوخت ما مخالف است و اتفاقاً مشکل اصلی ما هم همین است. مثلاً اگر روس با چرخه سوخت ما موافق بود، کار ما خیلی آسان می‌شد. حتی اگر چین و یا ژاپن با این کار موافق بودند کار ما آسان‌تر بود. همه کشورها با این موضوع مخالفند. کشورهای قدرتمند مخالفند و اسرائیل و آمریکاییها هم آنها را تحریک می‌کنند و اروپا هم مخالف است. به همین دلیل فعالیت ما آسان نخواهد بود. اگر ما بتوانیم از لحاظ سیاسی به نقطه مشترکی برسیم که با تعامل با دنیا چرخه سوخت را فعال کنیم، بسیار مطلوب است. ما احتمال می‌دهیم در این راه بتوانیم موفق شویم. اگر بتوانیم، هنر بزرگی برای جمهوری اسلامی ایران است. اگر به این هدف نرسیدیم یعنی به جای تعامل، برخورد و تقابل باشد؛ در آن شرایط، کشور باید تصمیم بگیرد که چرخه سوخت را فعال کند حتی اگر به شورای امنیت برود و تحریم برسد یا اینکه تصمیم بگیرد برای مدتی تعلیق را ادامه دهد.

من فکر می‌کنم نباید در این مسئله خیلی عجله کرد. ما باید یک مقدار حوصله به خرج دهیم و برای شکستن تعلیق مناسب‌ترین زمان را پیدا کنیم. اگر بخواهیم با مخالفت غرب فعالیت غنی‌سازی را آغاز کنیم. باید بهترین زمان و بهترین شرایط را پیدا کنیم و اگر هم قصد داریم تعامل کنیم، باید همه توان و امکانات را برای این هدف به کار بگیریم، نباید عجله کنیم و باید خیلی حساب شده حرکت کنیم.

۵- اما اینکه گفتید چرا درها را باز کردید باید عرض کنم که راه دیگری نداشتیم. اولاً از لحاظ پادمان در بعضی از موارد ناچار بودیم یعنی خود ما از آقای البرادعی دعوت به عمل آوریم تا از نظنز بازدید کند. البته اینکه نمونه برداری آنها چقدر دقت دارد و آلودگی در مراکز ما چقدر است ما اطلاعات دقیقی نداشتیم. نه اینکه بنده و سیاسیون اطلاع نداشتیم، فنیهای ما هم

اطلاعات درستی نداشتند که قطعات وارداتی آلودگی دارد. زمانی که بازرسان آژانس آمده بودند تا نمونه برداری کنند ما خوشحال بودیم به دلیل اینکه می گفتیم با این بازرسیها روشن می شود که فعالیت ما در چارچوب N.P.T است. وقتی در نطنز دستمال کشیدند و نمونه برداری کردند، بعد از آزمایش متوجه شدند که آلودگی سطح بالا وجود دارد. ما از منشاء این آلودگی خبر نداشتیم. متخصصین ما هم نمی دانستند که قطعاتی که از خارج وارد شده آلوده بوده است و حتی نمی دانستیم که آلودگی از لحاظ فنی چگونه منتقل و منتشر می شود. حتی این را نمی دانستیم که چگونه این آلودگیها با دقت بالا در آزمایشگاهها مشخص می شود. دستگاههایی که ما در اختیار داریم بسیار قدیمی است در حالی که آنها از آزمایشگاههای بسیار مدرن استفاده می کنند. یعنی آزمایشگاههایی که آژانس استفاده می کند در اروپا و آمریکا و روسیه است. بنابراین اظهارات آنها و نتیجه گیری آنها برای ما تعجب آور بود. زمانی که به ما گفتند ۸۰٪ آلودگی وجود دارد، دچار حیرت شدیم.

آنچه مورد سؤال شما بود که خیلی از مسائل در این بازرسیها آشکار شده است، به آن صورتی نیست که در روزنامه های ما منعکس می شود. واقعاً مسائلی که امروز آژانس می داند با آنچه که از قبل می دانسته خیلی فرق نکرده است. ما برخی از مسائل را مخفی کرده بودیم و فکر می کردیم هیچ کس از آنها مطلع نیست ولی همین چیزی که مخفی کرده بودیم متأسفانه در تحقیقات و در رساله فوق لیسانس و دکتری و در مقاله های علمی، قبلاً منتشر شده بود. برخی از مسائل هم از طریق چین و روسیه به آژانس منتقل شده بود.

۶- در مورد مسئله واسطه ها که اینجا اشاره شد، ما اسم پاکستان را تا به امروز در هیچ کجا اعلام نکرده ایم ما گفته ایم از یک دلال خریداری کردیم. ما حتی به آنها گفتیم که دلال اولیه ما یک شخص اروپایی بوده است. از ما پرسیدند که این آقای طاهر که با شما معامله انجام داده است، تبعه کدام کشور است؟ ما در جواب اعلام کردیم که قیافه این شخص به مردم شبه قاره شبیه بوده است. نام پاکستان را خود آژانس مطرح کرده است. البته می دانید که لیبی همه مسائل را افشا کرده است. ولی ما چیزی نگفتیم و فقط گفته ایم که از یک دلال خریداری کرده ایم. اتفاقاً ما این مسئله را نسبت به پاکستان مراعات کردیم ولی دیگران این مسئله را افشا کردند که به این صورت درآمده است. بنابراین موارد مهمی نیست که بگوییم اینها آمدند و با بازرسی کشف کردند و اگر به آنها اجازه ورود نمی دادیم کشف نمی شد؛ ضمن اینکه راه دیگری نداشتیم. ما

پادمان و N.P.T را قبول کرده ایم. (البته هر دوی اینها در مجلسین سابق تصویب شده است) تا فشار سیاسی، تبلیغی و سایر فشارها علیه ما کم شوند. همین طور که کنوانسیون شیمیایی را قبول کردیم (که طبق آن ظرف ۱۲ ساعت می آیند و از هر کجا که مد نظرشان باشد بازدید می کنند) البته این کنوانسیون را در نظام جمهوری اسلامی ایران پذیرفته ایم. در واقع ما بین بد و بدتر، راه حل بد را انتخاب کرده ایم و چاره دیگری نبوده است. اگر کنوانسیون شیمیایی را امضاء نمی کردیم از بسیاری از مواد اولیه شیمیایی که الان در کشور داریم محروم می شدیم و منجر به این می شد که صنعت شیمیایی ما دچار مشکل می شد. وقتی این معاهدات را امضاء کردیم باید بازرسیها را هم تحمل کنیم. به هر حال نظام روی این مسائل تصمیم می گیرد. در بحث شیمیایی نظام جمهوری اسلامی تصمیم گرفته است. یعنی موضوع در شورای عالی امنیت ملی و بعد در مجلس شورای اسلامی تصویب و در نهایت توسط شورای نگهبان تأیید شده است. بنابراین به دلایل مختلف، راهی جز این نبوده است و اگر این بازرسیها را قبول نمی کردیم، باید تبعات دیگر آن را تحمل می کردیم.

۷- مطلبی در مورد افکار عمومی و مسئله حیثیتی گفته شد که این مسئله کاملاً درست است. این مسئله یک مقدار به دلایل مسائل خطی و جناحی و به دلایل دیگر، بیش از آنچه که باید مطرح بشود، مطرح می شود. گویی تمام فکر و برنامه ما از صبح تا شب همین مسئله هسته ای شده است. یکی از بحثهای ما در دبیرخانه و در مراکز دیگر تصمیم گیری کشور همین بحث است. واقعاً وقت ما را خیلی صرف کرده است. این مسئله یک مقدار بیش از حد در افکار عمومی مطرح شده است. اوایل که مسئله پروتکل مطرح شد یک عده معتقد بودند که این پروتکل خیانت است و عده ای دیگر معتقد بودند که باید با سه فوریت در مجلس به تصویب برسد. بین جناحها اختلاف نظر وجود داشت و این اختلافات به مسئله دامن می زد. در سال گذشته به دلیل اینکه بحث رفتن پرونده هسته ای به شورای امنیت مطرح بود، اقتصاد ما را شدیداً تحت تأثیر قرار داده بود و هنوز هم این تأثیرات وجود دارد. زمانی که آژانس یک قطعنامه تندی علیه ما صادر می کند ارزش سهام در بورس کاهش می یابد و زمانی که قطعنامه خوبی صادر می شود، ارزش سهام در بورس بالا می رود. بنابراین اقتصاد، افکار عمومی و متأسفانه امنیت ما تحت تأثیر این مسئله است. ما باید فتیله تبلیغات را کمی پایین بکشیم و همان طوری که گفتید بحث افکار عمومی بسیار حساس است. ما هر کاری که انجام می دهیم باید

افکار عمومی را به همراه داشته باشیم. این اشکال، اشکال واردی است که اگر زاویه پیدا کند یعنی تصمیمات سیاسی کشور با افکار عمومی، حتماً با مشکل مواجه می‌شویم. به دلیل اینکه همین مردم می‌خواهند در هر شرایطی از ما پشتیبانی کنند. پس مردم باید از ابتدا در جریان امور باشند.

در مورد شورای امنیت و تحریم، چون احتمال شورای امنیت وجود دارد و هنوز هم این مسئله منتفی نیست، ماهها است که روی بحث شورای امنیت کار می‌کنیم و بخشهایی از دولت من جمله ستاد اقتصادی دولت درگیر این مسئله است. ما جلسات متعددی را برای طرح برای شرایطی که به شورای امنیت برویم و با تحریم مواجه شویم در دبیرخانه برگزار کرده‌ایم. ما برخی از این طرحها را در شورای عالی امنیت ملی به تصویب رسانده‌ایم و دولت هم برنامه‌های آن را برای شرایطی که شورای امنیت قصد داشته باشد ما را در فشار اقتصادی قرار دهد و تحریم اقتصادی کند، آماده کرده است. بنابراین ما خود را آماده کردیم. یک دلیل ضرورت تأخیر برای رفتن به شورای امنیت هم همین مسئله بود که بتوانیم آمادگیهای لازم را در داخل کشور داشته باشیم.

۸- اما نسبت به بحث تحریم، مسئله تحریم آسان نیست. البته ما ۱۵ بند سیاست را در چارچوب مصوبات شورای عالی امنیت ملی به دولت ابلاغ کرده‌ایم. البته متأسفانه به برخی از آن موارد عمل نمی‌شود و مجلس به خاطر مشکلات اقتصادی که هست دولت نمی‌تواند در چارچوب هایی که ما آنها را تصویب کرده‌ایم عمل کند. بنابراین این مشکل وجود دارد. اما در عین حال نمی‌توان کل اقتصاد و زندگی مردم را ظرف ۶ ماه تغییر بدهیم.

در مورد داستان کشف شدن نطنز، مسائل مختلفی بوده من جمله منافقین دخالت داشته‌اند. آنها هم از طرق مختلف اطلاعات کسب می‌کردند، اولاً آنها از تردهایی که در منطقه نطنز داشتند مطلع شده بودند در اینجا فعالیتی است. حتی آنها تا نزدیکیهای این منطقه (همان جایی که آقای دکتر... اشاره کردند که قصد داشتیم سیلوی گندم احداث کنیم) آمده بودند و از آنجا عکس برداری کرده بودند و اطلاعات جمع آوری می‌کردند. آنها از یکسری از افراد تخلیه تلفنی هم انجام داده بودند و متأسفانه اطلاعات از این طریق افشا شده بود. یکی، دو کارمند در سازمان انرژی اتمی هم بودند که جاسوس برخی از کشورها بودند یعنی زمانی که گودبرداری می‌کردیم عکس گرفتند و همین کار را در مراحل بعدی هم انجام داده بودند. آنها از طرق

مختلفی من جمله ماهواره اطلاعات به دست آورده بودند که یکی از آن کانالها هم کانال منافقین بود.

اینکه آقای البرادعی چگونه شخصی است، او هم همانند سایر افراد سیاسی است. او مدیر کل آژانس بین‌المللی است و قصد دارد همین سمت را داشته باشد. این موضوع برای او یک اصل است و برای اینکه رئیس باقی بماند، حداقل باید حمایت آمریکا و اروپا را داشته باشد. حتماً باید حداقل حمایت یکی از آنها را داشته باشد. بنابراین آنجایی که آمریکا و اروپا هر دو مخالف برنامه ما هستند، او هم نمی‌تواند یا نمی‌خواهد خیلی با ما همکاری داشته باشد و از این کار فرار می‌کند. در بعضی از موارد که اروپا با ما همکاری می‌کند و آمریکا مخالف است، یک مقدار به خاطر اینکه اروپاییها از او حمایت می‌کنند تا مجدداً مدیر کل باقی بماند و آمریکا مخالف این موضوع است، با ما همکاری می‌کند. به هر حال او هم مثل همه اشخاص سیاسی دنیا است. من فکر نمی‌کنم غرض خاصی نسبت به ما از باب اینکه عرب است داشته باشد. اما در عین حال کمکهایی هم که به ما می‌کند و یا کارهایی که انجام می‌دهد به هر حال منافع خود و سازمان خودش را مدنظر دارد.

بعضی از مواردی هم که ما او را قانع کرده بودیم، آنها را رد کرده است. استدلالی هم که دارد گاهی درست است. الان «هفتاد و دو ملت» در آژانس حضور دارند. یعنی یکی از معاونین آقای البرادعی سوئدی، یکی دیگر از آنها فرانسوی و دیگری انگلیسی است و معاون حقوقی ایشان هم آمریکایی است. یعنی اطرافیان آقای البرادعی مربوط به قدرتهای مختلف هستند. معلوم است که معاون آمریکایی او اطلاعات را به آمریکا و معاون انگلیسی به انگلیس می‌دهد. مثلاً در بعضی از موارد به آقای البرادعی پیشنهاد می‌دهیم که چنین کاری را انجام بدهد، او جواب منفی می‌دهد و می‌گوید به دلیل اینکه ستاد من قانع نشده است، لذا کاری از دست من ساخته نیست.

۹- در این خصوص که پرسش فرمودند که نظر البرادعی چقدر مؤثر است، باید بگوییم البته نظر او در بعضی از موارد مؤثر است ولی معمولاً کل افراد ستاد در آژانس مؤثر هستند. به دلیل اینکه در آنجا بحث می‌کنند نسبت به مواردی را از ما سؤال می‌کنند و تحقیقاتی را انجام می‌دهند و در مورد آنها به نتیجه گیری می‌رسند. بنابراین این شخص هم همانند سایر اشخاص دیگر است و به عنوان یک عضو می‌تواند تأثیر داشته باشد.

۱۰- اما در مورد مسئله لغو تحریم که پرسش فرمودند باید عرض کنم که یکی از پیشنهادهای ما در مذاکره با اروپا این است که کل تحریمها به تدریج لغو گردد. اروپاییها در قدم اول می گویند مواردی که شما مورد تحریم هستید در ۳ مقوله است. (۱) کالاهایی که فوق العاده حساس اند. (۲) کالاهایی که حساس اند. (۳) کالاهایی که از حساسیت کمی برخوردارند. آنها نسبت به قسمت اخیر می گویند می توانند قدم به قدم پیش بروند و آنها را لغو کنند. در مورد قسمت دوم که حساس است می گویند به زمان نیاز داریم، به دلیل اینکه مصوبات قانونی داریم و ما باید آنها را به پارلمانها برده و در آنجا لغو کنیم. در مورد قسمت اول هم که موارد فوق العاده حساس است می گویند قول نمی دهیم و الان هم نمی توانیم در آن مقوله توافقی داشته باشیم. البته آنها یک حرف کلی می زنند. ممکن است قسمتی از آن صحیح و قسمتی از آن هم درست نباشد. آنها می گویند اگر ما در این مذاکرات، در نهایت به یک توافق کامل در مسئله هسته ای با یکدیگر برسیم، مقدمه ای برای روابط استراتژیک بین ایران و اروپا خواهد بود. این مسئله را در سطح پایین بیان نمی کنند. بنده جلسه ای که با سه وزیر در اروپا داشتیم، این مطلب را وزراء به صراحت گفتند. آنها گفتند ما در نهایت در پی روابط استراتژیک با ایران هستیم. دلایل خود را هم بیان می کنند. البته این مسئله وابسته به این است که ما در مسیری که به جلو می رویم، بتوانیم به توافق برسیم. خود ما به هیچ یک از قولهایی که اروپا می دهد اطمینان نداریم، مگر اینکه با آنها به توافق نهایی برسیم و در مقام عمل ببینیم که درست است. ما هیچ اعتمادی نداریم و متأسفانه آنها هم به ما اعتماد ندارند و تصورشان این است که ما سر آنها کلاه می گذاریم و ما هم تصورمان این است که آنها می خواهند این کار را با ما انجام دهند. بنابراین اعتماد، در مقام عمل باید قدم به قدم به دست آید.

این کار، کار بسیار پیچیده و سختی است. من شخصاً خوشبین نیستم اما ناامید هم نیستم و بدبین هم نیستم که بگویم هیچ راهی وجود ندارد و راه ما بن بست است. ما باید به جلو برویم و ممکن است آن صدى که ما می گوئیم محقق نشود و آن چیزی هم که اروپا در پی دستیابی به آن است ممکن است محقق نشود. در نهایت ممکن است از آن چیزی که ما و اروپاییها بخواهیم از ۱۰۰٪ پایین تر بیایم و به توافقی برسیم. خوب ظاهراً اذان را هم گفتند، باید برای نماز و افطار آماده شویم.